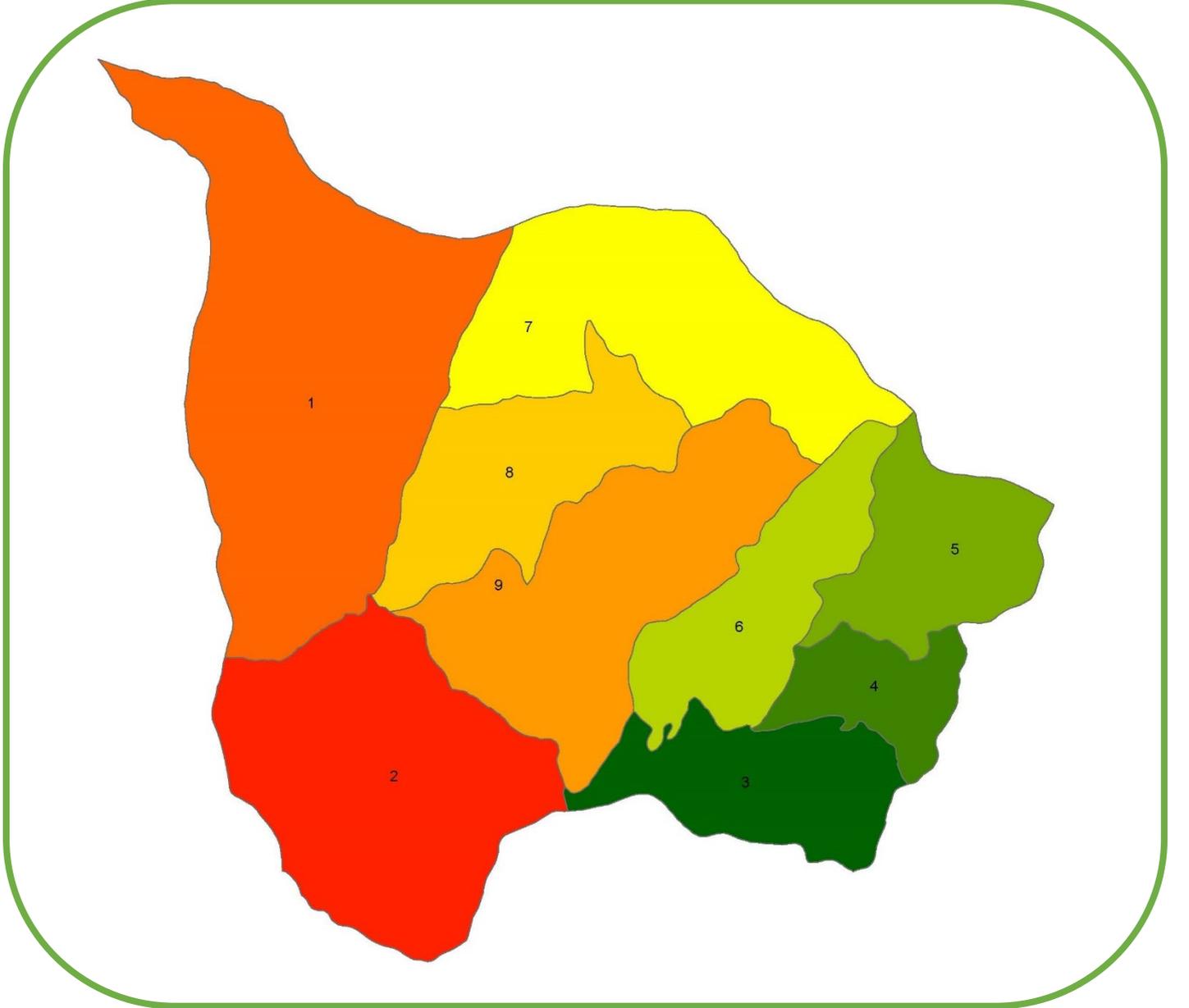

खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना प्रतिवेदन छिपछिपे गाविस

तनहुँ
जिल्ला

तयार गर्ने

गाउँ विकास समितिको कार्यालय, छिपछिपे

तयार गरिएको मिति : २०७२/०५/३०

गाउँ विकास समिति स्तरीय
खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता
योजना अद्यावधिक प्रतिवेदन

छिपछिपे

तनहुँ

२०७२

<u>विषय सूची</u>	पृष्ठ नं.
१. परिचय	१
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ उद्देश्य	२
१.३ विधि	२
१.४ सिमितता	३
२. गाउँ विकास समितिको संक्षिप्त जानकारी	३
२.१ अवस्थिति, सिमाना तथा प्रशासनिक विभाजन	३
२.२ जनसंख्या, घरधुरी र जातजाती	४
३. खानेपानीको अवस्था	५
३.१ गाविसको खानेपानीको तुलनात्मक अवस्था	५
३.२ खानेपानीको विद्यमान अवस्था	५
४. स्वास्थ्य र सरसफाइको तुलनात्मक अवस्था	६
५. गाविसको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना	
कार्यान्वयन तथा संशोधित कार्य योजना	७
६. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरण	८
७. गाविसमा संचालन गरिने अन्य क्रियाकलापहरू	१०
अनुसूचीहरू	
अनुसूची-१: प्रत्येक वडाको जनसंख्याको विवरण	११
अनुसूची-२: घरधुरी तथा जातीय समूदाय सम्बन्धी अध्यावधिक तथ्यांक	११
अनुसूची-३: गाविसस्तरीय सूचनाहरू	१३
अनुसूची-४: खानेपानीको तुलनात्मक अवस्था	१४
अनुसूची-५: पानीको स्रोत संबन्धी विवरण	१६

अनुसूची-६: विद्यमान पोखरीहरूको अवस्था	१८
अनुसूची-७: खानेपानीको सुविधास्तर निर्धारण	१८
अनुसूची-८: आ.व. २०७०/०७१सम्म सम्पन्न भएका ८ योजनाहरू र प्रयोगमा रहेका श्रोतहरू एवम् उक्त योजनाहरूको हालको अवस्था	२१
अनुसूची-९: उप-स्वास्थ्य चौकीसंग लिईएको तथ्यांक	२२
अनुसूची-१०: विद्यालयको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको अवस्था	२२
अनुसूची-११: सार्वजनिक संघ संस्थाहरूको वर्तमान खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको अवस्था	२४
अनुसूची-१२: टोलहरूको विद्यमान खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको अवस्था	२५
अनुसूची-१३: खुल्ला दिसा मुक्त पछिको गतिविधिको सहयोगमा गाविसस्तरको पहुंचको अवस्था	२७
अनुसूची-१४: वडास्तरिय तर्जुमा गरिएका खानेपानी योजनाहरूको विवरण	२८
अनुसूची-१५: गाविस स्तरिय तर्जुमा गरिएका खानेपानी योजनाहरूको विवरण र लागत	२९
अनुसूची-१६: गाविस स्तरीय पूर्ण सरसफाइ रणनीतिक योजना	३०

यस भित्र प्रयोग गरिएका सक्षिप्त रुपहरु:

आर. भि. टि.	रिजर्भायर टंकी
आ. व.	आर्थिक वर्ष
उ. मा. वि.	उच्च माध्यमिक विद्यालय
किमि	किलोमिटर
क्र.सं.	क्रमसंख्या
खा. पा.	खानेपानी
खा. पा. यो.	खानेपानी योजना
गाविस	गाउँ विकास समिति
जि. आई.	ग्याल्भनाइज्ड आइरन
जि. वि. स.	जिल्ला विकास समिति
नि. मा. वि.	निम्न माध्यमिक विद्यालय
ने. रु.	नेपाली रुपैया
नं.	नम्बर
प्रा. वि.	प्राथमिक विद्यालय
मा. वि.	माध्यमिक विद्यालय
वि. सं.	विक्रम सम्बत
स. स. यो.	सरसफाइ योजना
सि. सि.	कलेक्सन च्याम्बर
VWASH	Village Water, Sanitation and Hyigene
VWASHCC	Village Water, Sanitation and Hyigene Coordination Committee
WWASHCC	Ward, Water, Sanitation and Hyigene Coordination Committee
WCF	Ward Citezen Forum

१. परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपाल सरकारको सन् २०१७ सम्ममा सबैलाई खानेपानी र सरसफाइ सुबिधा पुर्याउने लक्ष्य हासिल गर्ने दिशामा सहयोग गर्दै स्थानीय निकायहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले नेपाल सरकार र फिनल्याण्ड सरकारका बीच पश्चिमाञ्चल तथा मध्य पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रका गरीचौध वटा जिल्लाहरूमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता कार्यक्रम सञ्चालनको लागि द्विपक्षिय सम्झौता भए बमोजिम पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाइ परियोजना सन् २००८ देखि २०१३ अवधिको पहिलो चरण सफलतापूर्वक सम्पन्न गरी सन् २०१३ देखि २०१८ सम्मको अवधिको लागि दोस्रो चरण आरम्भ भएको छ ।

यस सन्दर्भमा समुदायले सहभागितात्मक रूपमा तर्जुमा गरेको योजनाले मात्र समुदायका वास्तविक आवश्यकताको पहिचान गर्न सक्दछ र खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको क्षेत्रमा गरिने बाह्य सहयोग वास्तविक आवश्यकता भएको वर्गमा पर्दछ जसले स्थानीय सरकारको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने क्षमतालाई विकास गरी सन् २०१७ को नेपाल सरकारको लक्ष पुरा गर्न सहयोग गर्दछ भन्ने मान्यतालाई अंगीकार गरी परियोजनाको पहिलो चरणमा विभिन्न ५२ वटा गाविसको गाउँस्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना र एउटा नगरपालिकाका वडाहरूको वडास्तरीय योजना तर्जुमामा सहयोग गरिएको थियो ।

यस परिप्रेक्ष्यमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजनामा तर्जुमा भएका क्रियाकलापहरू कार्यान्वयन गर्नको लागि परियोजनाले पहिलो चरणमा पर्याप्त आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गरायो जसको फलस्वरूप: खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छताको क्षेत्रमा उक्त गाविसहरूमा आमूल परिवर्तन भएको छ ।

परियोजनाको दोस्रो चरणको परियोजना दस्तावेजले वास्तविक रूपमा सेवाविहीन, जसले हालसम्म खानेपानी कार्यक्रमको लागि कुनै पनि बाह्य सहयोग प्राप्त गरेका छैनन् त्यस्ता क्षेत्रमा मात्र परियोजनाको सहयोग केन्द्रीत गर्ने निर्देश गरे बमोजिम परियोजनाको सहयोग विस्तारको लागि थप दुर्गम तथा सेवाविहीन गाविसहरू छनौट गरी सोहि बमोजिमको योजना तर्जुमा गरी सहयोग गर्ने भन्ने उल्लेख भएको छ । यसका साथै परियोजनाको पहिलो चरण सम्पन्न भएका गाविसहरूबाट क्रमशः परियोजनाको सहयोगको बहिर्गमन गर्दै जानको लागि समेत उक्त गाविसहरूको हालको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको वस्तुस्थिति अद्यावधिक गर्नु आवश्यक देखिएको साथै परियोजनाको बहिर्गमन पश्चात समेत गाविसले सेवा पुग्न बाँकी रहेका क्षेत्रमा अतिरिक्त स्रोतको खोजी गरी वा आफ्नै स्रोत परिचालन गर्न समेत अद्यावधिक खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजनाको आवश्यकता पर्ने भएकोले समेत पहिलो चरणमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना तर्जुमा भएका सबै गाविसहरूमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना अद्यावधिक गर्नु वाञ्छनीय देखिएकोले खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना अद्यावधिक कार्यमा सहजीकरण गर्ने जिल्ला विकास समिति, जिल्ला प्राविधिक कार्यालय जस अन्तर्गतको जिल्ला खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता इकाइ र गाउँ विकास समिति समेतलाई उक्त कार्यको लागि सहयोगी दस्तावेजको रूपमा तयार गरिएको गाउँ विकास समितिस्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा

स्वच्छता योजना अद्यावधिक गर्ने निर्देशिका(VWASH Plan Updating Guidelines) वमोजिम यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

१.२ उद्देश्य

गाउँस्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना अद्यावधिक कार्यको समग्र उद्देश्य गाउँ विकास समितिलाई स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली, २०५६ को दफा (६५) ले प्रत्येक स्थानीय निकायलाई आफ्नो सिमाक्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने विकास निर्माण कार्य जनमुखी, सहभागितात्मक, प्रभावकारी, सुव्यवस्थित र दीगो प्रतिफल दिने गरी सञ्चालन गर्न आवधिक गाउँ विकास योजना तयार गरी सोही योजना अन्तरगतका आयोजनाहरूलाई प्राथमिकताको आधारमा सञ्चालन गर्न निर्देशित गरे वमोजिम अद्यावधिक गाविस खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना तयार गरिएको छ ।

यसका अतिरिक्त यस कार्यका खास उद्देश्यहरू निम्न वमोजिम रहेका छन्:

- गाउँ विकास समितिको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण गरी सबैका लागि खानेपानी र सरसफाइ सुविधा उपलब्ध गराउन अब आवश्यक पर्ने स्रोतको पहिचान गर्नु,
- गाविस क्षेत्रभित्र सेवाविहीन, सेवा प्राप्त र सुविधा स्तरोन्नती गर्नुपर्ने समुदायको पहिचान गरी प्राथमिकिकरण गर्ने र सोहि वमोजिम स्रोतको विनियोजन गर्ने,
- गाविसको पूर्ण सरसफाइको रणनीतिक योजना तर्जुमा गर्ने र सोहि वमोजिम कार्यक्रमहरू तय गर्ने,
- जलवायु परिवर्तनबाट खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता क्षेत्रमा पर्न गएका तथा भविष्यमा पर्न सक्ने असरहरूको वारेमा अध्ययन गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका क्रियाकलापहरू पहिचान तथा तर्जुमा गर्नु,
- पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाइ परियोजनाको दोस्रो चरणको अवधारणा वमोजिम उक्त गाविसमा परियोजनाको सहयोगको स्तर निर्धारण गरी सोहि वमोजिम कार्ययोजना तयार गर्ने कार्यमा सहयोग गर्नु रहेको छ ।

१.३ विधि

गाउँस्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना अद्यावधिक कार्यको लागि निम्न वमोजिमको क्रियाकलाप गरिएको थियो ।

क्र.सं.	क्रियाकलापको नाम	समयाबधी	कैफियत
१	सहजकर्ताको तालिम तथा विद्यमान खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजनाको डेस्क अध्ययन कार्य	७ दिन	जिल्लास्तरमा
२	गाविसस्तरीय अद्यावधिक कार्यशाला	१ दिन	गाविसस्तरमा
३	वडास्तरीय कार्यको लागि तयारी	३ दिन	गाविसस्तरमा
४	वडास्तरीय तथ्यांक अद्यावधिक कार्यशाला	९ दिन	वडास्तरमा
५	तथ्यांकको प्रारम्भिक विप्लेशन तथा योजना तर्जुमा पूर्व तयारी	८ दिन	गाविसस्तरमा
६	गाविसस्तरीय योजना तर्जुमा कार्यशाला	२ दिन	गाविसस्तरमा

उपरोक्त क्रियाकलापहरूमध्ये सहजकर्ताको तालिम व्यवस्थापन र प्रतिवेदन लेखन कार्यको संयोजन जिल्ला विकास समितिले गरेको छ भने बांकी क्रियाकलापहरू सहजकर्ताको सहयोगमा गाउँ विकास समिति/VWASHCC र वडा नागरिक मञ्चले आयोजना गरेका थिए ।

समग्र अद्यावधिक कार्यको अगुवाईगाविसले गरेको थियो जसको लागि गाविसलाई आवश्यक सहयोग गर्न जिल्ला विकास समितिले एकजना सामाजिक र एकजना प्राविधिक कर्मचारी उपलब्ध गराएको थियो ।

१.४ सिमितता

यस खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना, जिल्लाको यस क्षेत्रको विकासको निम्ति पूर्णरूपमा सहयोगी रहेपनि यसका आफ्ना केही सीमितताहरू रहनेछन्:

- अपभ्रष्ट आउनसक्ने तत्कालिन आवश्यकताहरूको प्राथमिकिकरण
- पर्याप्त बजेट विनियोजनमा न्यूनता
- प्राथमिक तहको तथ्याङ्कको सहज उपलब्धता
- राजनैतिक स्थिरता एवं स्थानीय सरकार तथा सुशासन
- पर्याप्त प्राविधिक तथा प्रशासनिक कर्मचारीको खटनपटन
- दातृ राष्ट्र तथा संघ, संस्थाहरूको सहयोगको सुनिश्चितता एवं निरन्तरता
- राजनीतिज्ञ तथा योजनाकारहरूको दूरदृष्टि

२. गाउँ विकास समितिको संक्षिप्त जानकारी

२.१ अवस्थिति, सिमाना तथा प्रशासनिक विभाजन

जिल्लाको सदरमुकाम दमौलीबजार देखि करीब ३३.५किमि (पृथ्वीलोक मार्ग हुँदै श्रोत: गुगल) दक्षिण पूर्वमा यसगाउँ विकास समिति रहेको छ ।छ ।यसको पूर्वमा देवघाट र धरमपानी गाविसहरू, पश्चिममा वैदीगाविस, उत्तरमा केशवटार र धरमपानी गाविसहरू र दक्षिणमा कोटा गाविस पर्दछन् । राजनैतिक विभाजनका हिसाबले यो गाउँ विकास समिति जिल्लाको निर्वाचन क्षेत्र नं. २ अन्तर्गत रहेको छ । ३९ वटा टोल/बस्तिहरूमा विभाजित यस गाउँ विकास समितिको प्रशासनिक कार्य वडा नं. ९ डाडागाउँ स्थित आफ्नै कार्यालय भवनबाट हुँदै आइरहेको छ ।

यस गा.वि.स.मा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता कार्यक्रम शुरु भए पछि हालको समयमा दक्ष जनशक्तिको अवस्था हेर्दा स्थानिय चर्पी निर्माण कार्यकर्ता ८ जना रसुधारिएको चुलो बनाउने मिस्त्री ३ जना गरी कूल ११ जना रहेको देखिन्छ । विस्तृत विवरण अनुसूची- ३ मा दिइएको छ । त्यस्तै खरिदको लागि ब्यक्तिगत सरसफाइ सामग्रीहरू जस्तै साबुन, ब्रस, काईयो, टुथपेष्ट आदि वडा नं ३ मा उपलब्ध हुने उल्लेख गरिएको छ ।

३. खानेपानीको अवस्था

३.१ गाविसको खानेपानीको तुलनात्मक अवस्था

यस गाविसका जम्मा ४१५ घरधुरी मध्ये खानेपानी सेवा प्राप्त घरधुरी २८८ अर्थात ६९.४०% र सेवाबाट बञ्चित घरधुरी १२७ अर्थात ३०.६०% रहेको छ । जस मध्ये योजनाको धाराबाट पानी खाने ६९.४०%, कुवाको खानेपानी प्रयोग गर्ने घरधुरी ८.६७% र खोला, नदीको खानेपानी प्रयोग गर्ने २१.९३% रहेको छ । यसको विवरण अनुसूची-४ मा दिइएको छ ।

पानीको स्रोत सम्बन्धी विवरण : यस गाविसमा कूल ३६ वटा खानेपानीका स्रोतहरूको पहिचान गरिएको छ । जस मध्ये सबै भन्दा धेरै वडा नं ६ मा ९ वटा र सबै भन्दा थोरै वडा नं ३ र ५ मा २/२ वटा मात्र पहिचान गरिएको छ । विस्तृत विवरण अनुसूची-५ मा दिइएको छ । त्यसै गरि गाविसका ३ वटा वडाहरूमा कूल ५ वटा पोखरीहरू भएको तथ्यांकले देखाउँछ । २ वटा पोखरीहरूदुंगाबाट, एउटा माटो बाट, एउटा ल्याष्टिक्सबाट र एउटा कंक्रीटबाट बनेका छन् । ३ वटा पोखरी घरायसी प्रयोजनको लागि, एउटा स्रोतहरूको रिचार्जको लागि र बाँकी एउटा घरायसी प्रयोजन र सरसफाइको प्रयोगको लागि बनाईएको देखिन्छ । एउटा पोखरीको अवस्था नराम्रो, एउटाको राम्रो र अन्य ३ वटाको अवस्था मध्यम देखिन्छ । यसको विवरण अनुसूची-६ मा दिइएको छ ।

३.२ खानेपानीको विद्यमान अवस्था

सुबिधास्तर वर्गिकरण गर्दा ३९ वटा टोल मध्ये पानी थाप्ने स्थान ४७ वटा रहेका छन् । १७ वटा (३६.१७%) पानी थाप्ने स्थानको अवस्था राम्रो, २६वटा (५५.३२%) को अवस्था औसत र बाँकी ४ वटा (८.५१%) को अवस्था धेरै नराम्रो रहेको छ । विस्तृत विवरण अनुसूची-७ मा देखाइएको छ ।

आ.व. २०७०/०७१ सम्म सम्पन्न भएका ८ योजनाहरू र प्रयोगमा रहेका श्रोतहरू एवम् उक्त योजनाहरूको हालको अवस्था अनुसूची-८ को तालिकामा देखाइएको छ । जस मध्ये २ वटा योजनाको भौतिक अवस्था राम्रो, ४ वटाको सन्तोषजनक र बाँकी २ वटाको खराब देखिन्छ । विभिन्न समयमा सम्पन्न भएका सबै योजनाहरू ग्राभिटी प्रणालीका रहेका छन् । ७ वटा योजनामा खानेपानी सुरक्षा योजना लागु गर्नु पर्ने, ४ वटामा पानीको मात्रा थप गर्नु पर्ने, ४ वटामा गुणस्तर सुधार गर्नु पर्ने, २ वटा योजनामा स्रोत संरक्षण गर्नु पर्ने र एउटामा पाईप लाईन र अन्य संरचना मर्मत गर्नु पर्ने देखिन्छ । हाल यस गाविसमा कुनै पनि खा.पा.यो. निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको देखिंदैन ।

४. स्वास्थ्य र सरसफाइको तुलनात्मक अवस्था

गाउँ स्तरिय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना अध्यावधिक गर्ने सिलसिलामा स्थानीय स्वास्थ्य चौकी संग लिईएको तथ्यांक अनुसार ५ वर्ष भन्दा मुनीका बच्चाहरूको पोषणको अवस्था सामान्य रहेको देखिन्छ। भाडापखाला सम्बन्धी उपचार गरिएका ५ वर्ष मुनीका बच्चाहरूको कूल संख्या ९७ मध्ये २७जनाको उप स्वास्थ्य चौकीबाट उपचार गरिएको र ७० जनाको ग्रा. स्वा.का. बाट उपचार गरिएको देखिन्छ। कुपोषणकसैलाई पनि नदेखिएको र भिटामिन ए तथा अन्य पौष्टिक तत्वको कमी ३ जना महिला र १ जना पुरुषमा भेटिएको तथ्यांकले देखाउँछ। विस्तृत विवरण अनुसूची-९ मा देखाईएको छ।

यस गाविसका टोलहरूको विद्यमान सरसफाइ तथा स्वच्छताको तथ्यांक हेर्दा कूल ४१५ घरधुरी मध्ये ३७८ (९१.०८%) घरमा पक्की चर्पी, ३१ (७.४७%) घरमा अस्थायी चर्पी र बाँकी ६ (१.४५%) घरमा चर्पी नभएको तथ्यांकले देखाउँछ।

८ वटा सरकारी (सामुदायिक) विद्यालय रहेको यस गाविसमा सबै विद्यालयको आफ्नै भवन छ। विद्यार्थी संख्या छात्रा ५३३, छात्र ५११ गरी जम्मा १०४४ र शिक्षिका २१, शिक्षक ३६ गरी जम्मा ५७, विद्यार्थी, शिक्षकको कूल संख्या १,१०१ रहेको छ। ८ वटा विद्यालयहरू मध्ये एउटामा खानेपानी प्रणाली नै छैन, ७ वटा मध्ये एउटामा खानेपानी प्रयाप्त छैन। त्यसै गरी फोहर फाल्ने खाडल २ वटा विद्यालयमा छैन र फोहर पानीको निकास एउटामा छैन भने पानी शुद्धिकरणका लागि घरेलु विधि अपनाउने २ वटा विद्यालय रहेको छन्। सबै विद्यालयमा शौचालय छ। ६ वटामा छात्रा र छात्रको लागि छुट्टा छुट्टै शौचालय छ भने २ वटामा एउटै छ। त्यस्तै भिन्न क्षमता भएकाहरूको पहुँच योग्य शौचालय कुनै पनि विद्यालयमा बनाईएको देखिदैन। शौचालयको लागि पानीको ब्यवस्था ३ वटामा छ भने साबुनको ब्यवस्था ६ वटामा भएको देखिन्छ। सबै विद्यालयमा शौचालय संख्या र आकार प्रयाप्त छ। विस्तृत विवरण अनुसूची-१० मा देखाईएको छ।

सार्वजनिक संघ संस्थाहरूमा भएको खानेपानी तथा सरसफाइको सुविधा संबन्धमा, प्राप्त तथ्यांक बमोजिम यस गाविसमा ३ वटा संघ संस्थाहरूमध्ये आफ्नो भवन भएको २ वटा, भाडामा एउटा रहेको देखिन्छ। खानेपानीको सुविधा २ वटामा भए पनि दुबैमा पर्याप्त छ। साबुन पानीले हात धुने स्थान एउटामा मात्र छ। शौचालयको सुविधा एउटामा मात्र छ। महिला र पुरुषको लागि छुट्टा छुट्टै छतर भिन्न क्षमता भएकाहरूको पहुँच योग्य छैन। फोहर ब्यवस्थापनको अभ्यास, जलाउने देखिन्छ। विस्तृत विवरण अनुसूची-११ मा देखाईएको छ।

सरसफाइ तथा स्वच्छताको अवस्था: गाविसको जम्मा ४१५ घरधुरी मध्ये ३७८ घरधुरीमा पक्की शौचालय, १२५ घरधुरीमा सुधारिएको आधुनिक चुलो, २५० घरधुरीमा भाडा सुकाउने चांग, ३२ घरधुरीमा फोहर फाल्ने खाडल, १५ घरधुरीमा भाडा माइने प्लेट फर्म, १५ घरधुरीमा हात धुने ठाउँ, १२ घरधुरीमा करेसाबारी ब्यवस्थापन भएको र ४१४ घरधुरीमा स्वच्छ तरिकाले खानेकुरा ब्यवस्थापन गर्ने गरेको तथ्यांकले देखाउँछ भने कुनै पनि घरधुरीमा पानी शुद्धिकरणको लागि घरेलु विधि अपनाउने गरेको र करेसाबारीमा खेर गएको पानी प्रयोग गर्ने गरेको देखिदैन। विस्तृत विवरण अनुसूची-१२ मा देखाईएको छ। खुला दिसा मुक्त पछिको पूर्ण सरसफाइको अवस्था हेर्दा, पूर्ण सरसफाइका क्रियाकलापहरू: सबै घरमा चर्पीको प्रयोग भएको, सबै घरमा जोखिमपूर्ण अवस्थामा साबुन वा अन्य वस्तुले हात धुने बानी भएको, खानेपानीको सुरक्षित व्यवस्थापन र शुद्धिकरण, व्यक्तिगत सरसफाइमा नियमितता, घरको भित्र र बाहिर ब्यवस्थित ठोस र तरल फोहरको ब्यवस्थापन कार्यहरू आंशिक रूपमा भएको देखाईएको छ। विस्तृत विवरण अनुसूची-१३ मा देखाईएको छ।

५. गाविसको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना कार्यान्वयन तथा संशोधित कार्य योजना

वडास्तरमा तर्जुमा गरी प्राथमिकता क्रम तोकिएका योजनाहरू २६ मध्ये लिफ्टिङ नयाँएउटा, २५ वटाग्राभिटि रहेका छन् जस मध्ये २१वटा नयाँ र ४वटा ग्राभिटि पुनः निर्माण रहेका छन् । विस्तृत विवरण अनुसूची-१५मा देखाईएको छ ।

गाविस स्तरमा प्रस्ताव गरिएका खानेपानी योजनाहरू निम्नानुसार रहेका छन् ।

गाविसस्तरीय प्राथमिकताक्रम	योजनाको नाम	योजनाको प्रकार	वडा नं	लाभान्वित टोलहरूको नाम	जम्मा लाभान्वित घरधुरी	सेवा नपुगेका घरधुरी
१	ठूलो खोला	लिफ्टिङ	६	गोगनघारी	६	६
२	सिस्ने गैरा	ग्राभिटि	६	सिमल गैरी	३९	
३	ठाडोखोला	ग्राभिटि	५	माथोक, गोल्डोक/रिवन्दी, खुर्सानी खहरे,सितेनी/मलडाडा, सराङघाट	५५	
४	हल्लुङ्ग खोला	ग्राभिटि	२	हल्लुङ्ग	१६	
५	सिर्दी, माभ्रखोला	ग्राभिटि	७	माभ्रटोल, पुरानो टोल	२६	
६	क्यू खोल्सी/दाउन्ने खोला	ग्राभिटि	७	नाल्बुङ	९	
७	पखालेघारी	ग्राभिटि	३	फिदिमस्वारा	६	
८	कराङ खोला	ग्राभिटि	८	देउपानी	१०	
९	विफरे खोला/कराङ खोला	ग्राभिटि	९	लुम्पिङ	६५	
१०	हु-याङ खोला	ग्राभिटि	४	गोन्द्राङ	३२	३२
				जम्मा	२६४	३८

प्रस्तावित योजनाहरूको प्रक्षेपित जनसंख्या र प्रति ब्यक्ति लागतको आधारमा अनुमानित लागत तयार गर्दा यस गाविसको लागि खानेपानीको सेवा पु-याउन मात्र रु २,१३३,०००र ग्रा. म.स.का. को तालिम को लागि ४५०००० गरी कूल २,५८३,००० खर्च लाग्ने देखिन्छ । विस्तृत विवरण अनुसूची-१६ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

प्रस्तावित खानेपानी योजनाहरू निर्माण गर्नको लागि सम्भावित श्रोतहरू :

- उपभोक्ता स्वयं, स्थानीय समुदाय तथा संघ संस्थाहरू
- गाविस
- जि.वि.स.
- खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय

- अन्तराष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाहरू
- दातृ राष्ट्र तथा निकायहरू

गाविस स्तरीय अन्य योजनाहरू प्रस्तावित गरिएको छैन ।

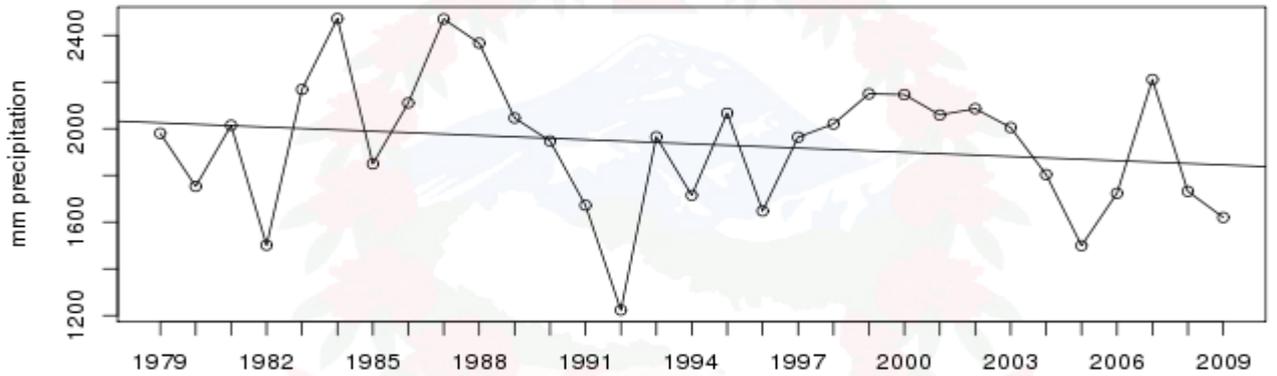
६. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरण

१) तनहू जिल्लाको वर्षात तथा तापक्रम

वर्षा र तापक्रमको तथ्यांक जल तथा मौषम बिज्ञान बिभाग अन्तर्गतका मौषम मापन केन्द्रबाट लिएको हो । यो तथ्यांक उक्त विभागको वेबसाइटको जलवायु पोर्टलमा उपलब्ध छ । तनहू जिल्लाको हकमा बन्दीपुर, दमौली, राम्जाकोट र खैरेनीटार गरि चार ठाउामा मौषम केन्द्र राखिएको छ, चित्रमा प्रस्तुत वर्षातको तथ्यांक उक्त चारै ठाउाका केन्द्रका तथ्यांकहरूको वार्षिक औसत हो भने तापक्रम को तथ्यांक भने दमौली र खैरेनीटारको मात्र रहेको छ ।

क) वर्षा

चित्र १ मा सन् १९७९ देखि २००९ सम्मको वार्षिक औषत वर्षात देखाइएको छ । चित्रमा देखाइएजस्तै औषत वर्षात १२०० मि.लि देखि २४०० मि.लि सम्म रहेको छ । न्यूनतम औसत वर्षात रहेका वर्षहरू १९९२, २००५ र १९८२ रहेका छन भने १९८४ र १९८७ मा औषत वर्षाको आकडा धेरै रहेको छ । गत ३० वर्षभित्रको समग्र वर्षाको प्रवृत्ति हेर्दा करिब २०० मि.लि का दरले वर्षाको परिमाण घट्दै गएको देखिन्छ ।

Mean Observed Rainfall From 1979 To 2009 Months January February March April May June July August September

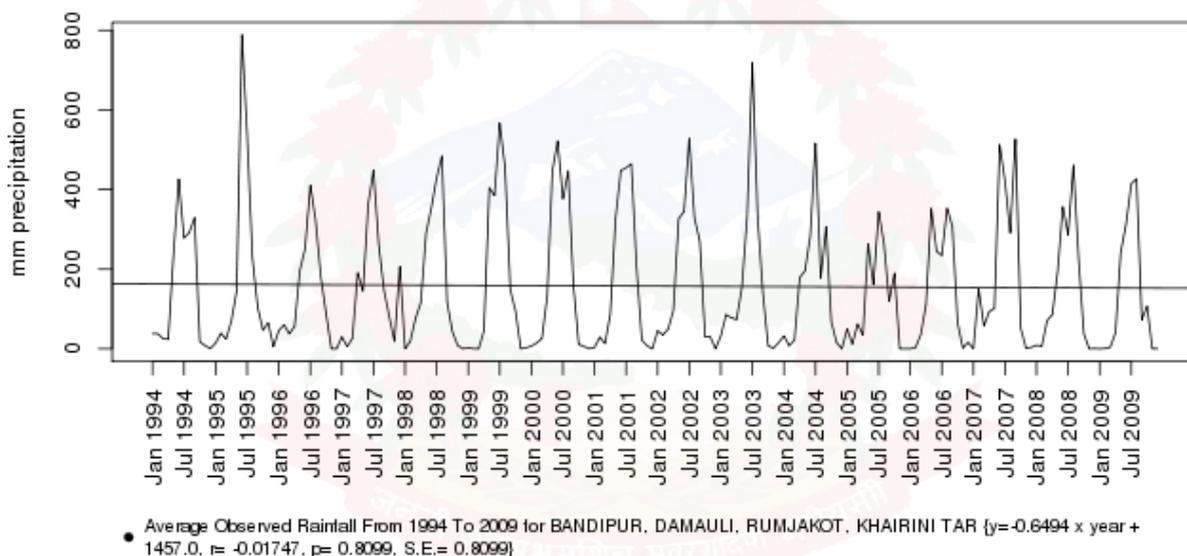
- October November December for BANDIPUR, DAMAULI, RUMJAKOT, KHAIRINI TAR $\{y = -6.002 \times \text{year} + 13900.0, r = -0.1918, p = 0.3014, S.E. = 0.3014\}$

१९७९ देखि २००९ सम्मको वार्षिक वर्षातको औसत

ख) मासिक औसत वर्षात (१९९४ देखि २००९)

ग्राफ २ मा सन् १९९४ देखि २००९, १५ वर्षको मासिक वर्षातको फरक प्रस्तुत गरिएको छ उच्च वर्षात गर्मी यामको मनसुनको समय, बैशाख महिना देखि भाद्र महिना सम्म देखिन्छ मनसुनको बेलाको मासिक सबभन्दा बढी वर्षातको औसत ४०० - ५०० मिलिमिटर देखिन्छ सन् १९९५ र २००३ मा यो औसत बढेर ७०० मिलिमिटर नाघेको थियो हिउादको समयमा अतिनै कम वर्षा र कहिलेकाही वर्षात् नहुन

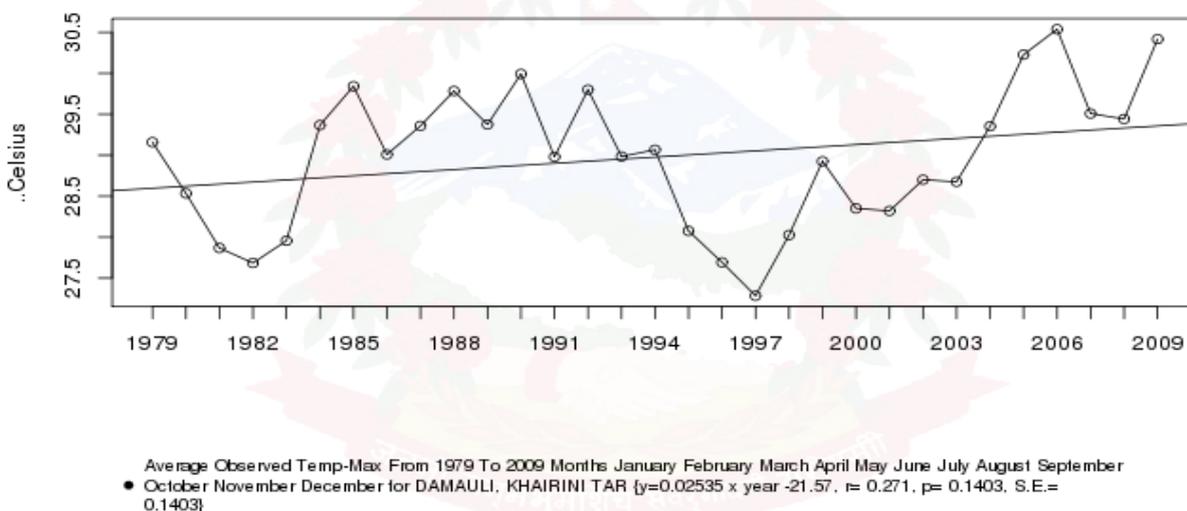
पनि सक्छ सन् २००७ मा हिउदको सबभन्दा उच्च वर्षात भएको थियो भने सन् १९९९, २००६, २००८ र २००९ मा हिउदमा खासै वर्षा भएको देखिदैन यसरी वर्षातको लामो समयको परिवर्तन लाई हेर्दा वार्षिक वर्षातको प्रवृत्ति घट्दो र हिउदको वर्षात पनि घट्दै छ जसको असरले पानीका श्रोतहरूमा नकारात्मक असर पर्दछ ।

१९९४ देखि २००९ सम्मको मासिक वर्षाको औसत

ख) अधिकतम तापक्रम

ग्राफ ३ मा दमौली र खैरेनीटार को दुईवटा केन्द्रहरूको १९७९ देखि २००९ सम्मको अवधिको वार्षिक अधिकतम तापक्रमको औसत तथ्याक्त प्रस्तुत गरिएको छ । तीस वर्षको अवधिमा अधिकतम तापक्रम १९९७ मा २७ डिग्री र २००६ मा ३१ डिग्री सेल्सियस रहेको देखिन्छ भने समग्र तीस वर्षको अधिकतम तापक्रमको औसत करिब १ डिग्री सेल्सियसका दरले बढ्दै गएको देखिन्छ । जल तथा मौसम विज्ञान विभागको वेबसाइटमा न्यूनतम तापक्रमको ग्राफ पनि उपलब्ध छ ।

१९८९ देखि २००९ सम्मको अधिकतम तापक्रमको औसत

७ गाविसमा संचालन गरिने अन्य क्रियाकलापहरू

क्र.सं	संचालन गरिने क्रियाकलापहरू	वडा नं.	ठाउँको नाम	अन्दाजी लागत रू हजारमा	कैफियत
१	सार्वजनिक शौचालय निर्माण				
२	पोखरी संरक्षण				
३	पोखरी संरक्षण				
४	वृक्षारोपण र नाली तथा बाल निर्माण				
५	टंकी संरक्षण (बाल लगाउने)				
६	पुनर्भरण पोखरी निर्माण				
७	टंकी संरक्षण (बाल लगाउने)				
८	ग्रामिण मर्मत सम्भार कार्यकर्ता तालिम (७ दिने) (जिल्ला सदरमुकाममा)	सबै वडाका	१८ जना	४५०	
९	घैटो कार्यक्रम संचालन गर्ने		आवश्यकता अनुसार		
१०	सुधारिएको चुलो निर्माण	सबै वडामा	२७४ गोटा		

जम्मा

अनुसूचीहरू

अनुसूची-१: प्रत्येक वडाको जनसंख्याको विवरण

वडा नं	घरधुरी	सन् २०११ को जनगणना अनुसार			घरधुरी सर्भेक्षण अनुसार	सन् २०१५ को प्रक्षेपित		
		जम्मा	पुरुष	महिला		जम्मा	पुरुष	महिला
१	४५	३७०	१०८	१०६	५४	२१६	१०९	१०७
२	६७	३५८	१७४	१८८	६४	३६६	१७६	१९०
३	३४	२२१	८१	१०६	२८	१८९	८२	१०७
४	३२	१७३	७५	९८	३२	१७५	७६	९९
५	४४	२४४	९७	१४७	५५	२४६	९८	१४८
६	३९	२१५	१००	११५	३९	२१७	१०१	११६
७	५०	३३०	१५०	१८०	५२	३३३	१५२	१८२
८	२९	१८४	८७	९७	२६	१८६	८८	९८
९	५६	३३७	१५३	१८४	६५	३४०	१५५	१८६
जम्मा	३९६	२२४६	१०२५	१२२१	४१५	२२६९	१०३५	१२३३
		प्रतिशतमा	४५.६४	५४.३६			४५.६४	५४.३६
	औसत प्रति घरधुरी जनसंख्या			५.६७			५.४७	

अनुसूची-२: घरधुरी तथा जातीय समुदाय सम्बन्धी अद्यावधिक तथ्यांक

क्र स.	टोलको नाम	वस्तीको कोड	दलित	जनजाती	धार्मिक अल्प संख्यक	तराई पिछडा वर्ग	अन्य घरधुरी	जम्मा घर धुरी
वडा नं १								
१	दगरा	३८००१४०१८०१		१६				१६
२	छापस्वारा	३८००१४०१८०२		११				११
३	असारिबारी	३८००१४०१८०३		८				८
४	किस्री सिमल स्वारा	३८००१४०१८०४		५				५
५	मराङ्ग	३८००१४०१८०५		२				२
६	भोक्टेनी	३८००१४०१८०६		९				९
७	ढापस्वारा	३८००१४०१८०७		३				३
	जम्मा		०	५४	०	०	०	५४
वडा नं २								
१	छिपछिपे	३८००१४०२८०१		३७				३७
२	हल्डुङ्ग	३८००१४०२८०२		२०				२०
३	गोगानघारी	३८००१४०२८०३		७				७
	जम्मा		०	६४	०	०	०	६४
वडा नं ३								

१	लेकस्वारा	३८००१४०३८०१		१०			१०
२	फिदिमस्वारा	३८००१४०३८०२		१४			१४
३	वेसीटोल	३८००१४०३८०३		४			४
	जम्मा		०	२८		०	२८
वडा नं ४							
१	गोन्द्राङ्ग	३८००१४०४८०१	३	२९			३२
	जम्मा		३	२९		०	३२
वडा नं ५							
१	माथोक	३८००१४०५८०१		५			५
२	गोल्डोक/रिवन्दी	३८००१४०५८०२		३			३
३	खुर्सानी/खहरे	३८००१४०५८०३		७			७
४	सितेनी/मलडाडा	३८००१४०५८०४		४			४
५	सरङ्घाट	३८००१४०५८०५	१	३२		३	३६
	जम्मा		१	५१		३	५५
वडा नं ६							
१	जौबारी/तोन्द्रो खोला	३८००१४०६८०१		४			४
२	खहरे	३८००१४०६८०२		३			३
३	संग्रमटोल/वाटकपाखा	३८००१४०६८०३		७			७
४	सिमलगैरी	३८००१४०६८०४		३			३
५	वावर्दी/ज्यामिरे बारी	३८००१४०६८०५		४			४
६	विजुली चौतारा गरांजा टोल	३८००१४०६८०६		९			९
७	सिंजाली टोल	३८००१४०६८०७		९			९
	जम्मा		०	३९		०	३९
वडा नं ७							
१	नाल्वुङ्ग(चारघरे)	३८००१४०७८०१		१४			१४
२	नाल्वुङ्ग	३८००१४०७८०२	१	८			९
३	सिर्दी	३८००१४०७८०३		५			५
४	नाल्वुङ्ग(माभटोल, पुरानो)	३८००१४०७८०४	४	२०			२४
	जम्मा		५	४७		०	५२
वडा नं ८							
१	कराङ्स्वारा	३८००१४०८८०१		१४			१४
२	देउपानी	३८००१४०८८०२		१२			१२
	जम्मा		०	२६		०	२६
वडा नं ९							
१	चिलाउने गैरा	३८००१४०९८०१		६			६
२	सुर्कभयल	३८००१४०९८०२		३			३
३	ढकियाटोल	३८००१४०९८०३		६			६
४	रिप स्वारा	३८००१४०९८०४		६			६
५	माभथर	३८००१४०९८०५		९			९
६	गुरुङटोल	३८००१४०९८०६		२७			२७
७	डाडागाउँ	३८००१४०९८०७		८			८
	जम्मा		०	६५		०	६५
	कूल जम्मा		९	४०३	०	०	३
	प्रतिशत		२.१७	९७.११	०.००	०.००	०.७२
	टोलको संख्या ३९						

अनुसूची-३: गाविसस्तरीय सूचनाहरू

क्र सं	विवरणहरू	वडा नं								
		१	२	३	४	५	६	७	८	९
क	सडकको पहुँच	√	√	X	X	X	X	√	X	√
ख	विद्युतको पहुँच	X	X	X	X	X	X	X	X	X
ग	दक्ष मानवीय जनशक्ति									
	ग्रामिण मर्मत संभार कार्यकर्ता									
	आकाशेपानी संकलन गर्न घैंटो बनाउने									
	सुधारिएको चुलो बनाउने मिस्त्री		√						√	√
	स्थानीय चर्पी निर्माण कार्यकर्ता		√	√	√	√	√	√	√	√
	सरसफाइ र स्वच्छता सहजिकरणको लागि श्रोत व्यक्ति									
	ट्वाइलेट रिड बनाउने दक्ष व्यक्ति									
	प्यान बनाउने दक्ष व्यक्ति									
घ	खरिदको लागि उपलब्ध सामग्रीहरू									
	व्यक्तिगत सरसफाइ सामग्रीहरू जस्तै साबुन, ब्रस इत्यादि			√						
	चर्पी सफा गर्ने सामग्रीहरू									
	प्रयोग हुने ठाउँमा खानेपानीको शुद्धिकरण (क्लोरीन, फिल्टर)									
	खानेपानी योजना मर्मत सम्भारका लागि जगेडा पार्ट पुर्जाहरू									
	चर्पी निर्माणका सामग्रीहरू									
	लिफ्ट गर्ने योजना मर्मत सम्भारका लागि चाहिने द्वितीय पार्टपुर्जाहरू									

गाविसमा कार्यरत विकासशील निकायहरू

क्र सं	निकायको नाम	संस्थाको किसिम	कामको किसिम तथा प्रकृति	अनुमानित बजेट	कहिले देखि संचालनमा छ
१	सहास नेपाल	गैरसरकारी	संस्थागत विकास, आय आर्जन, खाद्य सुरक्षा, शिक्षा, स्वस्थ	४०००० / वर्ष	तनहुँमा २०६६, छिपछिपेमा २०७०

अनुसूची-४: खानेपानीको तुलनात्मक अवस्था

क्र.सं.	टोलको नाम	जम्मा घरधुरी संख्या	हाल सम्म खानेपानीको सविधा नपगेको घरधुरी	योजनाको धारा	कुवा	ढुङ्गे धारा	खोला, नदी	वर्षाको पानी संकलन	जम्मा	पानी भर्ने स्थान		योजनाको वा श्रोतको नाम
										योजनाबाट	स्रोतबाट	
वडा नं १												
१	दगरा	१६	१६	१६					१६	√		मराङखोला
२	छापस्वारा	११	०	११					११	√		वैरीखोला
३	असारेबारी	८	०	८					८	√		वैरीखोला
४	किस्री सिमल स्वारा	५	३	२	३				५	√		मराङखोला
५	मराङ्ग	२	२	२					२	√		मराङखोला
६	भोक्टेनी	९	९	९					९	√		मराङखोला
७	ढापस्वारा	३	०	३					३	√		वैरीखोला
	जम्मा	५४	३०	५१	३	०	०	०	५४	७	०	
वडा नं २												
१	छिपछिपे	३७	४	३३	४				३७	√		माभुखोला
२	हल्डुङ्ग	२०	६	१४	६				२०		√	हल्डुङ्गखोला
३	गोगनघारी	७	५	२	५				७		√	ठूलोखोला
	जम्मा	६४	१५	४९	१५	०	०	०	६४	१	२	
वडा नं ३												
१	लेकस्वारा	१०	०	१०					१०	√		भुसालखोला
२	फिदिमस्वारा	१४	१४		१४				१४		√	भयाङभयाङे कुवा
३	वेसीटोल	४	४				४		४		√	जलदेवीखोला
	जम्मा	२८	१८	१०	१४	४	४	४	२८	१	२	
वडा नं ४												
१	गोन्द्राङ्ग	३२	३२				३२		३२		√	खोला
	जम्मा	३२	३२	०	०	०	३२	३२	३२	०	१	
वडा नं ५												
१	माथोक	५	५				५		५		√	ठाडोखोला
२	गोल्डोक/रिवन्दी	३	३				३		३		√	भालुखोला आपटारी
३	खुर्साना/खहरे	७	७				७		७		√	ठाडोखोला
४	सितेनी/मलडाडा	४	४				४		४		√	खोला
५	सरङघाट	३६	०	३६					३६	√		कदम पानी
	जम्मा	५५	१९	३६	०	०	१९	५५	५५	१	४	
वडा नं ६												
१	जौबारी/तोन्द्रो खोला	४	४		४				४		√	कदमगैरा, लाखुडाडा, कालोपानी गैरा, वत्सेगैरा
२	खहरे	३	०	३					३	√		संग्रमखोला

३	संग्रमटोल/वाटक पाखा	७	०	७				७	√		डुडे पधेरा, पोखरीगैरा
४	सिमलगैरी	३	०	३				३	√		पधेरा गैरा
५	वावदी/ज्यामिर बारी	४	०	४				४	√		वावदीखोला, सिस्नेगैरा
६	विजुली चौतारा गरांजा टोल	९	०	९				९	√		सिस्नेगैरा
७	सिंजाली टोल	९	०	९				९	√		पधेरा गैरा
	जम्मा	३९	४	३५	४	०	०	३९	६	१	
वडा नं ७											
१	नाल्वुङ्ग (चारघरे)	१४	०	१४				१४	√		जलदेवीखोला
२	नाल्वुङ्ग	९	९				९	९		√	क्यू खोल्सी
३	सिर्दी	५	०	५				५	√		दाउनेखोला
४	नाल्वुङ्ग(माभटोल, पुरानो)	२४	०	२४				२४	√		सिर्दीखोला/माभ खोला
	जम्मा	५२	९	४३	०	०	९	५२	३	१	
वडा नं ८											
१	कराडस्वारा	१४	०	१४				१४	√		माने, पुल्टुङ्गखोला
२	देउपानी	१२	०	१२				१२	√		
	जम्मा	२६	०	२६	०	०	०	२६	२		
वडा नं ९											
१	चिलाउने गैरा	६	०	६				६	√		विफारेखोला,सिम लढाप गैरा
२	सुर्कभयाल	३	०	३				३	√		सुर्कभयाल
३	ढकियाटोल	६	०	६				६	√		विफारेखोला
४	रिप स्वारा	६	०	६				६	√		क्षाचुली गैरा
५	माभथर	९	०	९				९	√		क्षाचुली गैरा
६	गुरुडटोल	२७	०				२७	२७		√	कराडखोला
७	डाडागाउँ	८	०	८				८	√		विफारेखोला,सिम लढाप गैरा
	जम्मा	६५	०	३८	०	०	२७	६५	६	१	
	कूल जम्मा	४१	१२७	२८८	३६	०	९१	०	४१५	२७	१२
	प्रतिशत	३०.६	६९.४	८.६	७	घघ	२१.०	०.०	घघघ	६९.२	३
	टोलको संख्या ३९										

अनुसूची-५: पानीको स्रोत सम्बन्धी विवरण

क्र. सं	स्रोतको नाम/किसिम	स्रोतको कोड	Safe Yield l/s	अवस्थित बडानं	प्रयोगमा छ/छैन	स्रोत रहेको जग्गा दर्ता भएको	विवाद छ/छैन	गुणस्तर	स्रोतको वर्तमान प्रयोग/योजनाको नाम र प्रकार	प्रस्तावित योजनाको नाम र प्रकार	स्रोत संरक्षणको आवश्यकता	स्रोत वरिपरीको वातावरण
१	मराङ खोला, खोल्सी			१	छ	नभएको	छैन	२	मराङखोला (क) खोल्सी	मराङखोला (क) खोल्सी		जंगलकोबीचमा
२	मराङ खोला, खोल्सी			१	छ	नभएको	छैन	२	मराङखोला खोल्सी	मराङखोला खोल्सी		जंगलकोबीचमा
३	वैदीखोला, खोला			१	छ	नभएको	छैन	२	वैदीखोला/ग्राभिटी			
४	नागस्थान मूल			१	छ	नभएको	छैन	२	नागस्थान मूल	नागस्थान मूल		जंगलकोबीचमा
५	पङ्के पधेरो मूल			१	छ	नभएको	छैन	३	पङ्के पधेरो मूल	पङ्के पधेरो मूल		
६	हलुङ्गखोला, खोला			२	छ	नभएको	छैन	३	हलुङ्गखोला, खोला	हलुङ्गखोला, खोला	छ	प्रदुषणको संभावना
७	माभुखोला मूल			२	छ	नभएको	छैन	२	माभुखोला मूल	माभुखोला मूल	छ	जंगलकोबीचमा
८	घर्तीखोला, खोला			२	छ	नभएको	छैन	२	घर्तीखोला, खोला			भाडीमा
९	ल्मोक्यू खोला			२	छ	नभएको	छैन	२	ल्मोक्यू खोला	ल्मोक्यू खोला		जंगलकोबीचमा
१०	भुसालखोला, खोला			३	छ	नभएको	छैन	२	भुसालखोला/ग्राभिटी			जंगलकोबीचमा
११	पखालेघारीखोला, खोल्सी			३	छैन	नभएको	छैन	२		पखालेघारी खा.पा/ग्राभिटी		जंगलकोबीचमा
१२	हुर्रेनखोला, खोल्सी			४	छ	नभएको	छैन	३	हुर्रेनखोला, खोल्सी	हुर्रेनखोला, खोल्सी	पोखरी बनाउने	प्रदुषणको संभावना
१३	पधेरीखोला, खोला			४	छ	नभएको	छैन	२	पधेरीखोला, खोला	पधेरीखोला, खोला	पोखरी बनाउने	जंगलकोबीचमा
१४	ढोडन्लो/हुर्रेनखोला, खोल्सी			४	छ	नभएको	छैन	२	ढोडन्लो/हुर्रेनखोला, खोल्सी	ढोडन्लो/हुर्रेनखोला, खोल्सी	पोखरी बनाउने	जंगलकोबीचमा
१५	ठाडोखोला, खोला			४	छ	नभएको	छैन	३	ठाडोखोला, खोला	ठाडोखोला, खोला		जंगलकोबीचमा

१६	कुदम पानी, खोल्सी			५	छ	नभएको	छैन	२		कुदमपानी/ग्राभिटी		जंगलकोबीचमा
१७	ठाडोखोला, खोला			५	छ	नभएको	छैन	२	ठाडोखोला/ग्राभिटी	ठाडोखोला/ग्राभिटी		
१८	पंधेरीगैरा, खोल्सी			६	छ	नभएको	छैन	३	पंधेरीगैरा, खोल्सी			पहिरोको जोखिम
१९	पंधेरीगैरा, मूल			६	छ	नभएको	छैन	२	पंधेरीगैरा, मूल	पंधेरीगैरा, मूल		भाडीमा
२०	ढाप मूल			६	छ	भएको	छैन	२	ढाप मूल	ढाप मूल		भाडीमा
२१	सिस्नेगैरा खोल्सी			६	छ	नभएको	छैन	२	सिस्नेगैरा खोल्सी	सिस्नेगैरा खोल्सी		भाडीमा
२२	वावदीखोला, खोला			६	छ	नभएको	छैन	२	वावदीखोला, खोला	वावदीखोला, खोला		जंगलको बीचमा
२३	ठाडो खोला, खोल्सी			६	छ	नभएको	छैन	३	ठाडो खोला, खोल्सी	ठाडो खोला, खोल्सी		जंगलको बीचमा
२४	डुडे पंधेरा, खोल्सी			६	छ	नभएको	छैन	२	डुडे पंधेरा, खोल्सी	डुडे पंधेरा, खोल्सी		जंगलको बीचमा
२५	वन्सेगैरा, खोल्सी			६	छ	नभएको	छैन	२	वन्सेगैरा, खोल्सी	वन्सेगैरा, खोल्सी		जंगलको बीचमा
२६	संग्रम खोला, खोला			६	छ	नभएको	छैन	२	संग्रम खोला, खोला	संग्रम खोला, खोला		पहिरोको जोखिम
२७	धारा पंधेरो, मूल			७	छ	नभएको	छैन	२	धारा पंधेरो, मूल	धारा पंधेरो, मूल		जंगलको बीचमा
२८	जलदेवीखोला, खोल्सी			७	छ	नभएको	छैन	३	जलदेवीखोला, खोल्सी	जलदेवीखोला, खोल्सी		पहिरोको जोखिम
२९	क्यू खोल्सी मूल			७	छ	नभएको	छैन	३	क्यू खोल्सी मूल	क्यू खोल्सी मूल		जंगलको बीचमा
३०	दाउनीखोला, खोल्सी			७	छ	नभएको	छैन	२	दाउनीखोला, खोल्सी	दाउनीखोला, खोल्सी		जंगलको बीचमा
३१	सिर्दीमाभ खोला मूल			७	छ	नभएको	छैन	२	सिर्दीमाभ खोला मूल	सिर्दीमाभ खोला मूल		जंगलको बीचमा
३२	विफरेखोला,खोला			८	छैन	नभएको	छैन					
३३	विफरेखोला मूल			९	छ	नभएको	छैन	२	विफरेखोला मूल	विफरेखोला मूल		जंगलको बीचमा
३४	ज्ञान्चुली मूल			९	छ	नभएको	छैन	२	ज्ञान्चुली मूल	ज्ञान्चुली मूल		जंगलको बीचमा
३५	सिमलढाप गैरा, खोल्सी			९	छ	नभएको	छैन	२	सिमलढाप गैरा, खोल्सी	सिमलढाप गैरा, खोल्सी		भाडीमा
३६	सुर्कभयाल खोल्सी			९	छ	नभएको	छैन	२	सुर्कभयाल खोल्सी	सुर्कभयाल खोल्सी		भाडीमा

अनुसूची-६ विद्यमान पोखरीहरू र तिनको अवस्था

विवरण / टोलको नाम	वडा नं ३	वडा नं ५	वडा नं.६	वडा नं.६	वडा नं.७
	फिदिम स्वारा	माथोक	संग्रमटोल/वाटकपाखा	संग्रमटोल/वाटकपाखा	माभटोल पुरानो
अवस्था	मध्यम	मध्यम	मध्यम	राम्रो	नराम्रो
माटोको भराई छ/छैन	छ	छ	छ	छ	छ
उद्देश्य	स्रोतहरूको रिचार्जको लागि	घरायसी प्रयोजनको लागि	घरायसी प्रयोजनको लागि	घरायसी प्रयोजनको लागि	सरसफाई र घरायसी प्रयोजनको लागि
प्रयोग भएका सामग्री	माटो	प्लाष्टिक	दुङ्गाबाट	दुङ्गाबाट	कंक्रीट
पोखरीको भुईँमा	माटो	प्लाष्टिक	माटो	माटो	कंक्रीट
चारै तर्फ (sides)	माटो	प्लाष्टिक	दुङ्गाबाट	दुङ्गाबाट	कंक्रीट

अनुसूची-७: खानेपानीको सुविधास्तर निर्धारण

क्र.स.	टोलको नाम	पानी थाप्ने स्थान	घर संख्या	पानी ल्याउन लाग्ने औसत समय, ग्रेडिङ मिनेटको आधारमा	पानीको परिमाण (उपलब्धता औसत)	पानीको गुणस्तर	स्रोतको विश्वसनीयता	सुविधास्तर (समग्रमा)
वडा नं १								
१	दगरा	धारा	१६					१
२	छापस्वारा	धारा	११					१
३	असारेवारी	धारा	८					१
४	किसी सिमल स्वारा	धारा	२					१
		खुल्ला पाईप	३					२
५	मराङ्ग	खुल्ला पाईप	२					२
६	भोक्टेनी	खुल्ला पाईप	९					२
७	ढापस्वारा	खुल्ला पाईप	३					२
	जम्मा		५४					
वडा नं २								
१	छिपछिपे	धारा	३३					१

		खुल्ला पाईप	४					२
२	हल्लुङ्ग	खुल्ला पाईप	१४					२
		कुवा	६					४
३	गोगनघारी	धारा	२					२
		कुवा	५					४
		जम्मा	६४					
वडा नं ३								
१	लेकस्वारा	धारा	१०					१
२	फिदिमस्वारा	धारा	१४					१
३	वेसीटोल	धारा	४					२
		जम्मा	२८					
वडा नं ४								
१	गोन्द्राङ्ग	खुल्ला पाईप	३२					२
		जम्मा	३२					
वडा नं ५								
१	माथोक	खुल्ला पाईप	५					२
२	गोल्डोक/रिवन्दी	खुल्ला पाईप	३					२
३	खुर्साना/खहरे	खुल्ला पाईप	७					२
४	सितेनी/मलडाडा	कुवा	४					४
५	सरङ्घाट	धारा	३६					१
		जम्मा	५५					
वडा नं ६								
१	जौबारी/तोन्द्रो खोला	खुल्ला पाईप	४					२
२	खहरे	खुल्ला पाईप	३					२
३	संग्रमतोल/वाटकपाखा	खुल्ला पाईप	७					२
४	सिमलगौरी	खुल्ला पाईप	३					२
५	वावर्दी/ज्यामिरे बारी	खुल्ला पाईप	४					२
६	विजुली चौतारा गरांजा टोल	खुल्ला पाईप	९					२
७	सिंजाली टोल	खुल्ला पाईप	९					२
		जम्मा	३९					
वडा नं ७								
१	नाल्बुङ्ग(चारघरे)	धारा	१४					१
२	नाल्बुङ्ग	कुवा	९					४

३	सिर्दी	खुल्ला पाईप	५					२
४	नालबुङ्गा माभटोल, पुरानो)	धारा	२१					१
		खुल्ला पाईप	३					२
	जम्मा		४९					
वडा नं ८								
१	कराडस्वारा	धारा	१२					१
		खुल्ला पाईप	२					२
२	देउपानी	धारा	४					१
		खुल्ला पाईप	८					२
	जम्मा		२६					
वडा नं ९								
१	चिलाउने गैरा	धारा	५					१
		खुल्ला पाईप	१					२
२	सुर्कभयल	खुल्ला पाईप	३					२
३	ढकियाटोल	धारा	६					१
४	रिप स्वारा	धारा	६					१
५	माभथर	धारा	९					१
६	गुरुडटोल	खुल्ला पाईप	२७					२
७	डाडागाउँ	धारा	८					१
	जम्मा		६५					
	कूल जम्मा		४१२					
			Category 1	0	0	0	0	17(36.17%)
	टोलको संख्या ३९+ ८		Category 2	0	0	0	0	26 (55.32%)
	४७		Category 3	0	0	0	0	0
			Category 4	0	0	0	0	4(8.51%)

अनुसूची-८: आ.व. २०७०/०७१सम्म सम्पन्न भएका ढवटा खानेपानी योजनाहरू र प्रयोगमा रहेका श्रोतहरू एवम् उक्त योजनाहरूको हालको अवस्था

क्र.सं	योजनाको नाम	हाल प्रयोगमा रहेका श्रोतहरू	योजनाको प्रकार	वडा नं	जम्मा लाभान्वित घर धुरीहरू	योजनाबाट लाभान्वित टोलहरूको नाम/घरधुरी	सहयोगी निकाय	सेवा सन्चालन भएको वर्ष	योजनाको भौतिक अवस्था	सुधार गर्नु पर्ने
१	कुदम पानी	कुदम पानी	ग्राभिटि	५	३५	सराडघाट ३५	हेल्भेटास	२०५४	संतोष जनक	WSPलागु गर्नु पर्ने, पानीको मात्रा थप गर्नु पर्ने
२	माभखोला, सिर्दीखोला	माभखोला, सिर्दीखोला	ग्राभिटि	७	२१	नाल्बुड पुरानो गाउँ ६, माभगाउँ १५	हेल्भेटास		नराम्रो	WSPलागु गर्नु पर्ने, पानीको मात्रा थप गर्नु पर्ने
३	जलदेवी खोला	जलदेवी खोला	ग्राभिटि	७	१४	नाल्बुड चारघरे १४	हेल्भेटास		संतोष जनक	WSPलागु गर्नु पर्ने, पानीको गुणस्तर सुधार तथा मात्रा थप गर्नु पर्ने
४	माभखोला	माभखोला	ग्राभिटि	२	११	छिपछिपे ७, गैरी स्वारा २, टुनी स्वारा २	हेल्भेटास	२०५२	संतोष जनक	WSPलागु गर्नु पर्ने, पाईप लाईन लगायत अन्य संरचनाहरू मर्मत गर्ने, पानीको गुणस्तर सुधार गर्नु पर्ने
५	माने खोला	माने खोला	ग्राभिटि	८	१३	कराडस्वारा १३	सहास नेपाल	२०७१	राम्रो	श्रोत संरक्षण गर्नु पर्ने
६	ज्ञाचुली गैरा	ज्ञाचुली गैरा	ग्राभिटि	९	९	माभथर ९	जि.वि.स,गाविस	२०४८	संतोष जनक	WSPलागु गर्नु पर्ने, श्रोत संरक्षण र गुणस्तर सुधार गर्नु पर्ने
७	मराड खोला	मराड खोला	ग्राभिटि	१	१९	दगरा १६, किर्सी ३	जि.वि.स	२०४८	नराम्रो	WSPलागु गर्नु पर्ने, पानीको गुणस्तर सुधार तथा मात्रा थप गर्नु पर्ने
८	वैदी खोला	वैदी खोला	ग्राभिटि	१	१७	छापस्वारा ९, असारबारी ८	खानेपानी का.	२०६९	राम्रो	WSPलागु गर्नु पर्ने

जम्मा १३९

अनुसूची-९: उपस्वास्थ्य चौकीस्तरको तथ्यांक

स्थान : छिपछिपे गाविस वडा नं २ छिपछिपे

बालबालिकाहरूको स्वास्थ्य सम्बन्धी तथ्यांक

१ बच्चाहरूको तौल मापन (पाँच वर्ष मुनीका बच्चाहरूको पोषणको अवस्था)										
बच्चाहरू	उमरेको आधारमा बच्चाहरूको समुह									
	० देखि ११ महिना		१२ देखि २३ महिना		२४ देखि ३५ महिना		३६ देखि ५९ महिना		जम्मा	
	न्यून	सामान्य	न्यून	सामान्य	न्यून	सामान्य	न्यून	सामान्य	न्यून	सामान्य
नयाँ	०	६१	०	२०	०	०	०	०	०	८१
दोहोरिएका	०	३५	०	६०	०	०	०	०	०	९५

२ भाडापखाला सम्बन्धी उपचार गरिएका ५ वर्ष मुनीका बच्चाहरूको संख्या

उपचार सेवा पु-याउने	भाडापखाला सम्बन्धी विरामी परेका नयाँ बच्चाहरूको संख्या				उपचार गरिएको संख्या	सिफारिस गरिएको संख्या	मृत्यु भएको संख्या
	जलवियोजन नभएका	सामान्य जलवियोजन भएका	धेरै जलवियोजन भएका	जम्मा			
उप स्वास्थ्य चौकीबाट	२७			२७	२७	०	०
ग्रा.स्वा.का.कर्ता वा स्वयंसेविका हरूबाट	७०			७०	७०	०	०
मातृशिशु कार्यकर्ताहरूबाट	०	०	०	०	०	०	०

Nutritional and metabolic disorder

ICD Code	रोगको किसिम	महिला	पुरुष
E 46	कुपोषण	०	०
E50	A vitaminoses and other nutri deficiency	३	१

अनुसूची-१०: विद्यालयहरूको वर्तमान अवस्था

क्र. सं	विद्यालयकोनाम	अवस्थित स्थान		विद्यालयको किसिम	विद्यालयको कक्षा		छात्र छात्रा तथा शिक्षक शिक्षिकाको विवरण						
		वडा नं	टोलको नाम		देखि	सम्म	विद्यार्थी			शिक्षक			
							छात्रा	छात्र	जम्मा	शिक्षिका	शिक्षक	जम्मा	
१	शंकर प्रा.वि.	१	दगरा	सामुदायिक	शि शु	५	१४	१७	३१	१	४	५	
२	बालकेश नि.मा.वि.	२	छिपछिपे	सामुदायिक	शि शु	८	१११	१४	२५९	२	६	८	
३	राष्ट्रिय प्रा.वि.	४	गोन्द्राड	सामुदायिक	शि शु	५	१९	२२	४१	२	२	४	
४	चण्डिका प्रा.वि.	५	गोन्द्राड	सामुदायिक	शि शु	१	३	१४	११	२५	१	२	३

५	भृकुटी मा.वि.	५	सराडघाट	सामुदायिक	शिशु	१०	२२	१७२	४०१	८	८	१६
६	जलदेवी प्रा.वि.	६	वाटक विजुली चौतारा	सामुदायिक	शिशु	५	३३	३१	६४	२	४	६
७	कालिका प्रा.वि.	७	नाल्वुङ्ग	सामुदायिक	शिशु	५	३१	३६	६७	२	४	६
८	गोर्खा कालिका नि.मा.वि.	९	माभुथर	सामुदायिक	शिशु	८	८२	७४	१५६	३	६	९
						जम्मा	५३३	५११	१०४४	२१	३६	५७

क्र. सं.	विद्यालयकोनाम	अवस्थित स्थान		खानेपानीको सुबिधाहरू						
		वडा नं.	टोलको नाम	खा.पा.प्रणाली छ र संचालनमा छ	खा.पा.प्रणाली छ तर संचालनमा छैन	उपलब्ध नै छैन	प्रयाप्त छ/छैन	फोहर फाले खाडल छ/छैन	फोहर पानीको निकास छ/छैन	पानी शुद्धिकरणको लागि घरेलु विधि अपनाउने गरिएको छ/छैन
१	शंकर प्रा.वि.	१	दगरा	छ			छ	छ	छ	छ
२	बालकेश नि.मा.वि.	२	छिपछिपे	छ			छ	छ	छ	छ
३	राष्ट्रिय प्रा.वि.	४	गोन्द्राड	छ			छ	छ	छ	छैन
४	चण्डिका प्रा.वि.	५	गोन्द्राड	छ			छ	छ	छ	छैन
५	भृकुटी मा.वि.	५	सराडघाट			√		छैन	छैन	छैन
६	जलदेवी प्रा.वि.	६	वाटक विजुली चौतारा	छ			छ	छ	छ	छैन
७	कालिका प्रा.वि.	७	नाल्वुङ्ग	छ			छैन	छैन	छ	छैन
८	गोर्खा कालिका नि.मा.वि.	९	माभुथर	छ			छ	छ	छ	छ

क्र.सं	विद्यालयकोनाम	अवस्थित स्थान		विद्यालयको किसिम	शौचालयको सुविधा								
		वडा नं	टोलको नाम		शौचालय भवन			लैंगिक सवेदनशील		शौचालय भिन्न क्षमता भएकाहरूको पहुँचमा छ	पानीको ब्यवस्था शौचालय भित्रै या नजिकै	साबुनको ब्यवस्था शौचालय बाहिर या नजिकै	के शौचालयको संख्या र आकार पर्याप्त छ ?
					निर्माण भएको र प्रयोगमा पनि छ	निर्माण भएको तर प्रयोगमा छैन	निर्माण नै नभएको	छात्र र छात्राको लागि एउटै शौचालय छ	छात्र र छात्राको लागि छुट्टा छुट्टै शौचालय छ				
१	शंकर प्रा.वि.	१	दगरा	सामुदायिक	छ				छ	छैन		छ	छ
२	वालकेश नि.मा.वि.	२	छिपछिपे	सामुदायिक	छ				छ	छैन	छ	छ	छ
३	राष्ट्रिय प्रा.वि.	४	गोन्द्राड	सामुदायिक	छ				छ	छैन		छ	छ
४	चण्डिका प्रा.वि.	५	गोन्द्राड	सामुदायिक	छ			छ		छैन	छ	छ	छ
५	भृकुटी मा.वि.	५	सराङघाट	सामुदायिक	छ				छ	छैन			छ
६	जलदेवी प्रा.वि.	६	वाटक विजुली चौतारा	सामुदायिक	छ				छ	छैन	छ		छ
७	कालिका प्रा.वि.	७	नाल्वुङ्ग	सामुदायिक	छ			छ		छैन		छ	छ
८	गोर्खा कालिका नि.मा.वि.	९	माभुथर	सामुदायिक	छ				छ	छैन		छ	छ

अनुसूची-११: सार्वजनिक संघ संस्थाहरूको विद्यमान खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको अवस्था

क्र. सं	संस्थाको नाम	वडा नं	गाउँको नाम	संस्थाको भवन	खानेपानीको सुविधा			साबुन पानीले हात धुने स्थान छ/छैन	शौचालय					
					छ/छैन	सञ्चालन मा छ/छैन	प्रयाप्त छ/छैन		छ/छैन	महिला र पुरुषको लागि छुट्टा छुट्टै छ ?	भिन्न क्षमता भएका व्यक्तिहरूको पहुँच योग्य	मा पानीको सुविधा	सफा तथा स्वच्छ	फोहर ब्यवस्थापन अभ्यास
१	छिपछिपे गाविसको कार्यालय	९	डाडागाउँ	आफ्नो	छैन			छैन	छैन					जलाउने
२	छिपछिपे उप-स्वास्थ्य चौकी	२	छिपछिपे	आफ्नो	छ	छ	छ	छ	छ	छ	छैन	छ	छ	जलाउने
३	प्रगतिशिल उपभोक्ता सहकारी संस्था	९	माभुथर	भाडामा	छ	छ	छ	छैन	छैन					जलाउने

अनुसूची-१२: टोलहरूको विद्यमान सरसफाइ तथा स्वच्छताको अवस्था

क्र स.	टोलको नाम	पक्की शौचालय संख्या(जम्मा)	बायो ग्यास जडान गरेका पक्की शौचालय संख्या	पक्की मल चर्पीको संख्या	अस्थायी शौचालय संख्या (जम्मा)	सुधारिएको आधुनिक चुलो	भाँडा सुकाउने चाँग	फोहर फाल्ने खाडल	भाँडा माभ्ने प्लेटप र्म	पानी शुद्धिकरणको लागि घरेलु विधि अपनाउने घरधुरी संख्या	हात धूने ठाउँ	करेसाबारी ब्यवस्थापन भएको घरधुरी संख्या	करेसाबारी मा खेर गएको पानी प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या	सफा तथा स्वच्छता तरिकाले खानेकुरा ब्यवस्थापन गर्ने घरधुरी संख्या
वडा नं १														
१	दगरा	१६	०	०	०	१३	१६	१	०	०	०	०	०	१६
२	छापस्वारा	११	०	०	०	१	१०	१	०	०	०	०	०	११
३	असारेबारी	८	०	०	१	१	७	०	०	०	०	०	०	८
४	किस्री सिमल स्वारा	३	०	०	२	२	३	०	०	०	०	०	०	५
५	मराङ्ग	२	०	०	०	०	२	०	०	०	०	०	०	२
६	भोक्टेनी	४	०	०	५	१	२	०	०	०	०	०	०	९
७	ढापस्वारा	१	०	०	२	०	१	०	०	०	०	०	०	३
	जम्मा	४५	०	०	१०	१८	४१	२	०	०	०	०	०	५४
वडा नं २														
१	छिपछिपे	३३	०	०	०	१५	१	०	०	०	०	०	०	३७
२	हल्डुङ्ग	१७	०	०	३	२	२	०	०	०	०	०	०	२०
३	गोगनघारी	७	०	०	०	१	४	०	०	०	०	०	०	७
	जम्मा	५७	०	०	३	१८	७	०	०	०	०	०	०	६४
वडा नं ३														
१	लेकस्वारा	१०	०	०	०	०	२	०	०	०	०	०	०	१०
२	फिदिमस्वारा	१२	०	०	२	०	१२	०	०	०	०	०	०	१४
३	वेसीटोल	३	०	०	१	१	३	०	०	०	०	०	०	४
	जम्मा	२५	०	०	३	१	१७	०	०	०	०	०	०	२८
वडा नं ४														
१	गोन्द्राङ्ग	३१	०	०	१	१	३२	१०	०	०	०	०	०	३२
	जम्मा	३१	०	०	१	१	३२	१०	०	०	०	०	०	३२
वडा नं ५														

१	माथोक	५	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	५
२	गोल्डोक/रिवन्द पी	३	०	०	०	०	३	०	०	०	०	०	०	३
३	खुर्सानी/खहरे	७	०	०	०	५	६	०	०	०	०	०	०	७
४	सितेनी/मलडा डा	२	०	०	२	२	०	०	०	०	०	०	०	४
५	सरडघाट	३५	०	०	१	१६	४	०	४	०	४	०	०	३६
	जम्मा	५२	०	०	३	२३	१४	०	४	०	४	०	०	५५
वडा नं ६														
१	जौबारी/तोन्द्रो खोला	४	०	०	०	१	३	०	१	०	१	०	०	४
२	खहरे	३	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	३
३	संग्रमटोल/वाट कपाखा	७	०	०	०	४	७	०	०	०	०	०	०	७
४	सिमलगौरी	३	०	०	०	०	२	०	०	०	०	०	०	३
५	वावर्दी/ज्यामिर बारी	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	४
६	विजुली चौतारा गराजा टोल	९	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	९
७	सिजाली टोल	९	०	०	०	३	९	०	०	०	०	०	०	९
	जम्मा	३९	०	०	०	८	२१	०	१	०	१	०	०	३९
वडा नं ७														
१	नाल्वुङ्ग(चरघरे)	१४	०	०	०	१४	१४	०	३	०	३	६	०	१४
२	नाल्वुङ्ग	८	०	०	१	५	५	१	१	०	१	०	०	९
३	सिर्दी	४	०	०	१	०	२	०	०	०	०	०	०	५
४	नाल्वुङ्ग(माभटोल, पुरानो)	२२	०	०	२	२४	२४	०	६	०	६	६	०	२४
	जम्मा	४८	०	०	४	४३	४५	१	१०	०	१०	१२	०	५२
वडा नं ८														
१	कराडुस्वारा	१४	०	०	०	८	१४	४	०	०	०	०	०	१४
२	देउपानी	११	०	०	१	२	१२	०	०	०	०	०	०	१२
	जम्मा	२५	०	०	१	१०	२६	४	०	०	०	०	०	२६

वडा नं ९														
१	चिलाउने गैरा	६	०	०	०	०	३	२	०	०	०	०	०	६
२	सुर्कभयाल	२	०	०	०	०	२	२	०	०	०	०	०	३
३	ढकियाटोल	४	०	०	०	०	६	१	०	०	०	०	०	६
४	रिप स्वारा	५	०	०	१	०	५	४	०	०	०	०	०	६
५	माभथर	८	०	०	१	२	८	१	०	०	०	०	०	८
६	गुरुडटोल	२३	०	०	४	०	१५	०	०	०	०	०	०	२७
७	डाडागाउँ	८	०	०	०	१	८	५	०	०	०	०	०	८
	जम्मा	५६	०	०	६	३	४७	१५	०	०	०	०	०	६४
	कूल जम्मा	३७८	०	०	३१	१२५	२५०	३२	१५	०	१५	१२	०	४१४
	प्रतिशत	५४.९४	०.००	०.००	४.५१	१८.१७	३६.३४	४.६५	२.१८	०.००	२.१८	१.७४	०.००	६०.१७
	टोलको संख्या ३९													

अनुसूची-१४: वडास्तरमा तर्जुमा गरिएका खानेपानी योजनाहरूको विवरण

क्र.सं	योजनाको नाम प्राथमिकताको आधारमा	योजनाको प्रकार	वडा नं	नयाँ/मर्मत/पुन निर्माण	श्रोतको नाम	अनुमानित संरचनाहरूको विवरण					टोलहरूको नाम	सेवा नपुरोका	जातीय घरधुरी					कुल बाँधी पहिरो को संख्या
						इण्टेक	आर.भि.टि	धारा	मुख्य पाईप	वितरण पाईप			दलित	जनजाती	धार्मिक अल्प	अन्य	जम्मा	
१	हल्दुङ्ग खोला	ग्रभिटी	२	नयाँ	हल्दुङ्ग खोला						हल्दुङ्ग			२०			२०	छैन
२	घर्ती खोला	ग्रभिटी	२								छिपछिपे			६			६	छैन
३	ठूलो खोला	ग्रभिटी	२	नयाँ							गोगनधारी			७			७	छैन
४	माभखोला	ग्रभिटी	२	मर्मत							छिपछिपे			११			११	छैन
५	म्लोक्यु खोला	ग्रभिटी	२	नया							छिपछिपे			४			४	छैन
६	पखालेघारी	ग्रभिटी	३	नयाँ							फिदिमस्वारा			६			६	छैन
७	हु-यान खोला	ग्रभिटी	४		हु-यान खोला						गोन्द्राङ	३२	३	२९			३२	छैन
८	गोन्द्राङ ठाडोखोला	ग्रभिटी	५	नया	ठाडोखोला						माथोक, गोल्डोक/रिवन्दी, खुर्साना खहरे,सितेनी/मलडाडा, सराङघाट		१	५१	३		५५	छैन
९	पंधेरी गैरा	ग्रभिटी	६	नया	पंधेरी गैरा						वाटक			४			४	छैन
१०	पंधेरी गैरा	ग्रभिटी	६	नया	पंधेरी गैरा						वाटक			३			३	छैन
११	ढाप	ग्रभिटी	६	नया	ढाप						संग्रमटोल/वाटकपाखा			७			७	छैन
१२	सिस्ने गैरा	ग्रभिटी	६	नया	सिस्ने गैरा						सिमल गैरी			३			३	छैन
१३	वार्वदी खोला	ग्रभिटी	६	नया	वार्वदी खोला						वार्वदी ज्यामिरे			४			४	छैन
१४	ठाडोखोला	ग्रभिटी	६	नया	ठाडोखोला						गराजटोल/विजुली चौतारा			९			९	छैन
१५	डुडेखोला पंधेरा	ग्रभिटी/ लिफ्टङ	६	नया	डुडेखोला पंधेरा						सिंजाली टोल			९			९	छैन
१६	वान्से गैरा	ग्रभिटी	६	नया	वान्से गैरा							०					०	छैन
१७	संग्रम खोला	ग्रभिटी	६	नया	संग्रम खोला												०	छैन
१८	सिर्दी, माभखोला	ग्रभिटी	७	नया	सिर्दी, माभखोला						माभटोल, पुरानो टोल		४	२२			२६	छैन
१९	जलदेवी खोला	ग्रभिटी	७	पुन निर्माण	जलदेवी खोला						नाल्बुङ चारघरे			१४			१४	छैन

अनुसूची-१६: गाविस स्तरीय पूर्ण सरसफाइ रणनीतिक योजना

पूर्ण सरसफाइ रणनीतिक योजना

खुल्ला दिसामुक्त घोषणाको प्रतिफललाई दिगो र निरन्तर रूपमा अगाडि बढाई आधारभूत सरसफाइ तथा स्वच्छताको अवस्थामा सुधार गर्नु पर्दछ । घोषणाको समयसम्म आउदा गर्न इच्छा भएपनि गर्न बाकी रहेको, सुधार गर्नुपर्ने महशुस भएका पक्षहरू, थप गर्नुपर्ने तथा स्तरीकरण गर्नुपर्ने कुरा थाति रहेका हुन्छन् । खुल्ला दिसामुक्त घोषणालाई दिगो, घोषणा पछिको सुविधामा पहाच तथा पूर्ण सरसफाइ अभियानलाई समयमै सफल बनाउने चाहना गाविसको रहेको छ । गाविसको सरसफाइ तथा स्वच्छताको अवस्था पहिचान, योजना तयार, स्रोत साधनको परिचालन, प्रभावकारी कार्यान्वयन गरी छिटो भन्दा छिटो सफलता हासिल गर्नका लागि गाविसस्तरीय पूर्ण सरसफाइ रणनीतिक योजनाको आवश्यकता महशुस गरी यो रणनीतिक योजना तयार गरिएको छ ।

१. सोच

छिपछिपेगाविसमा बसोबास गर्ने सम्पूर्ण बासिन्दाहरूको स्वास्थ्यमा सुधार गरी समुदायको क्षमता विकास, आर्थिक समुन्नति र वातावरण मैत्री सामाज निर्माण गर्नु रहेको छ ।

२. लक्ष्य

क) पूर्ण सरसफाइको लागि आवश्यक पर्ने विवरणहरू वडागत रूपमा वि.सं. .... सम्ममा पुरा गरिने छ ।

ख).....सम्ममा गाविसको सम्पूर्ण वडाहरू र गाविसलाई नै पूर्ण सरसफाइ तथा आनीवानी परिवर्तन भएको घोषणा गरिने छ ।

ग) छिपछिपेगाविसलाई वि.सं..... सम्ममा पूर्ण सरसफाइ घोषणा गरी वि.सं..... पश्चात पूर्ण सरसफाइ पश्चातको क्रियाकलापहरूको थालनी गरिने छ ।

३. उद्देश्य

यस रणनीति तयार भएपछि निम्न उद्देश्यहरू पुरा हुनेछन्:

क) खुल्ला दिसामुक्तलाई दिगो रूपमा अगाडि बढाउन सहयोग पुग्ने छ ।

ख) व्यक्तिगत, घरायसी, सस्थागत तथा वातावरणीय सरसफाइ प्रवर्द्धन हुने छ ।

ग) सस्थागत, सार्वजनिक तथा घरायसी शौचालयलाई संरचनागत रूपमा स्थायी तथा प्रयोगकर्ता मैत्री बनाउने वातावरण तयार हुने छ ।

घ) स्थानीय स्रोत तथा साधनलाई योजनागत रूपमा नियमित परिचालन गरिने छ ।

ड.) पूर्ण सरसफाइको लागि कार्य योजना तयार गरी तोकिएको समयमानै घोषणा गरिने छ ।

४. रणनीति:

क) यसगाविसलाई वि.सं.....सम्ममा पूर्ण सरसफाइ घोषणा गरी पूर्ण सरसफाइको वानी ब्यबहार परिवर्तन भएको प्रमाणीकरण गर्ने ।

ख) खुल्ला दिसामुक्त पछिको अवस्थाको विश्लेषण गरी गाविसको सरसफाइ तथा स्वच्छताका अवस्था पहिचान गर्ने । गाविसमा रहेको स्रोत र साधनको पहिचान, परिचालन र परिवेश (३ प) निर्माण गर्ने ।

ग) भिवाससिसि, वडा नागरिक मञ्च, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी, गाविसले पूर्ण सरसफाइको अभियान अगाडि बढाउने सवैलाई समेट्नेको मुख्य जिम्मेवारी लिने ।

घ) जिविस, गाविस तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरूले बार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट विनोजित गर्नेक्रममा पूर्ण सरसफाइ तथा आनीवानी परिवर्तनलाई प्राथमिकतामा राख्न पहल गर्ने ।

ड.) गाविसमा भएको सार्वजनिक, सस्थागत तथा विद्यालय शौचालयहरूलाई स्थायी र स्वच्छ बनाउन शौचालय संचालन तथा मर्मतका लागि विशेष कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने । साथै घरायसी शौचालयको अवस्था नियमित रूपमा सुधार गर्ने ।

च) जिल्ला र गा. वि. स. मा रहेका विभिन्न सरकारी तथा अर्ध सरकारी कार्यालयहरू, नागरिक समाज, संचार क्षेत्र तथा पत्रकार, समाजसेवी व्यक्तिहरू, राजनैतिक संगठनहरू, खानेपानी उपभोक्ता महासंघ, विद्यालय, नीजि क्षेत्र, सामुदायिक वन, महिला सञ्जाल, दलित सञ्जाल, जनजाति सञ्जाल, गैर सरकारी संस्थाहरू तथा विभिन्न निकायहरूसागको सहकार्य, समनवय, जिम्मेवरी बाण्डफाण्ड गरी पूर्ण सरसफाइ अभियान लाई अघि बढाउने ।

छ) गाउ वस्ती, टोल, वडा, विद्यालयहरूले पूर्ण सरसफाइ अभियान सफल पार्न कार्य योजना सहित सक्रिय रूपमा संलग्न हुने र साथै भिवाससिसिको निर्णयलाई कार्यान्वयन गर्न जिम्मेवारी वहन गर्ने ।

ज) संस्थागत तथा संरचनागत रूपमा कार्य योजना निर्माण, बजेट व्यवस्थापन, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा समिक्षा प्राणली वनाउने ।

झ) पूर्ण सरसफाइको अभियान असहयोग गर्ने व्यक्ति, संस्था वा समूहलाई सहि दिशामा लेराउन गाविसले थप नियमहरू आवश्यकता अनुसार वनाउने र अनुमोदन गरि लागु गर्ने ।

ञ) प्रोत्साहन, सम्मान, पुरस्कारको माध्यमबाट पूर्ण सरसफाइको अभियानलाई तीव्रता दिइने छ भने दण्ड, सजाय, जरिवनाको नीतिको माध्यमबाट पूर्ण सरसफाइ अभियानमा आएको प्रतिकूल वातावरणलाई सुधार गर्ने ।

ट) समुदायको अगुवाईमा पूर्ण सरसफाइ, विस्तारित समुदायको अगुवाईमा पूर्ण सरसफाइ तथा विद्यालयको अगुवाईमा पूर्ण सरसफाइ अबधारणाहरूलाई मुख्य आधार मानी पूर्ण सरसफाइ अभियान संचालन गर्ने ।

५. कार्यनीति

क) गाविसमा संचालन गरिन सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी क्रियाकलापहरू एकिकृत रूपमा संचालन गर्न सबै सरोकारवालाहरू बीच प्रत्येक महिनाका एकपटक बैठक वस्ने ।

ख) गाविसमा भएको स्रोत साधानको पहिचान गरि गाविसको योजना तयार तथा अद्याबधिक गर्ने ।

ग) गाविस तहको योजनालाई आधार मानी प्रत्येक वडा, विद्यालयहरूले संरचनागत रूपमा अघि बढ्ने । उनीहरूको क्षमता विकासको लागि सचेतना तथा अभिमुखीकरण गर्ने । विषयबस्तु , कार्य योजना र अनुगमनको ढाचाको वारेमा प्रष्ट पार्ने ।

घ) वडा तथा गाविस तहमा नियमित बैठक वस्ने । प्रत्येक बैठकमा कम्तीमा महिनभरि भएको प्रगति, भोग्नु परेको समस्या, सम्भावित चुनौति, सामाधानको उपाय र आगिम महिनाको लक्ष्यहरू विवरण पेश गर्ने ।

ड.) जिल्लाले निर्धारित गरेको पूर्ण सरसफाइको सूचकहरूको विवरण राख्ने, अद्याबधिक गर्ने र भिवाससिसिले यसको अवस्थाको लेखाजोखा गरि आवश्यकतानुसार थप कदम चाल्ने ।

च) गाविस स्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समिति (भिवाससिसि) को नाममा गाविसमा सरसफाइ कोष स्थापना गर्ने र कोष परिचालन गरि एकिकृत रूपमा कार्यक्रम संचालन गर्ने । यसको लागि प्रत्येक वर्ष कुन कुन संघ संस्थाले कति रकम विनियोजित गर्ने भन्ने कुरा भिवाससिसि र सरोकारवालाहरूको भेलाबाट निर्णय गर्ने ।

छ) सरसफाइ तथा स्वच्छता र शौचालय सम्बन्धी सामाग्री सजिलैसागै समयमै सस्तो र विकल्प सहित प्राप्त गर्न व्यवसायीहरूसंग सहकार्य गर्ने । गाविस हाताभित्रै प्यान, पाइप, सिमेन्ट, रड, हर्पिक, ब्रस, सावुन, टुथपेष्ट, काइयो, नेल कटर उपलब्धताको व्यवस्था गर्ने त्यस्तैगरि सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी स्रोत व्यक्ति, चर्पी निर्माण, रिड. तथा प्यान वनाउने मिस्त्री तयार गर्ने ।

ज) स्वास्थ्य तथा शारीरिक अध्ययन गराउने शिक्षक, गाविस सचिव, स्वास्थ्य चौकीका इन्चार्ज, गाविसमा कार्यरत बिकाससाग सम्बन्धित कर्मचारी, गैर सरकारी संस्थाको सामाजिक परिचालकहरू, महिला स्वास्थ्यकर्मी, क्लवका प्रतिनिधीहरू र यस्तै अन्य व्यक्तिहरूलाई स्रोत व्यक्ति तयार गर्ने ।

झ) वडा नागरिक मञ्चले वडा वास सिसिको भूमिका समेत निर्वाह गर्ने सो मञ्चले आ आफ्नो वडामास्थानीय स्तरका उत्प्रेरकहरू तयार तथा परिचालन गर्ने । वडा नागरिक मञ्चले वडाको

सरसफाइको नेतृत्व, कार्य योजना कार्यान्वयन, मानवीय स्रोतको परिचालन, कार्य योजना अद्यावधिक गर्ने तथा अनुगमनका कामहरू गर्ने ।

ज) भिवाससिसिससंग समन्वय गरि सम्बन्धी वडाका वडा नागरिक मञ्चले हरेक घरको सम्पूर्ण नामावली अभिलेख राखी सरसफाइ कार्ड वितरण गर्ने । पूर्ण सरसफाइ भएपछि पूर्ण सरसफाइको प्रमाणीकरण गर्न स्टीकर टास्ने । गा. वि. स.मा कुनैपनि किसिमको सेवा सुविधा र सिफारिस लिन आउदा घरमा पूर्ण सरसफाइको सूचक पुरा भए नभए वा कति वटा पुरा भएको जनाकारी लिने । तोकिएको समयसम्म पुरा भएको प्रमाण पेश नगर्ने घरधुरीहरूलाई गा.वि.स. वाट दिईने सेवा सुविधा तथा सिफारिसको सन्दर्भमासमयमै बिस्तृत छलफल गर्ने ।

ट) स्वास्थ्य चौकिमा सरसफाइ डेस्क स्थापना गर्ने र सेवा लिन आउने विरामी तथा उसको साथमा आउने परिवारका सदस्यलाई पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धि जानकारी दिने र साथै प्रत्येक विद्यालयहरूमा सरसफाइ नमूना टेबल राखी सचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।

ठ) पूर्ण सरसफाइ घोषणाको लागि गाउ, टोल , वडाहरू बीच प्रतिस्पर्दा गराउने र घोषणा गरेको आधारमा प्रोत्साहनका व्यवस्था गर्ने । त्यस्तैगरि गा वि स स्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समितिको निर्णयानुसार अन्य पुरस्कार तथा प्रोत्साहन दिनुपर्ने व्यक्ति, संस्था वा समूह पहिचान गरि पुरस्कृत गर्ने ।

ड) पूर्ण सरसफाइ घोषणाको प्रतिवद्धता तयार पारीघोषणाको दिन सम्पूर्ण समुदायहरूलाई प्रतिवद्धता ब्यक्त गर्न लगाउने र सोही पूर्ण सरसफाइलाई स्थायीत्व दिने ।

६. स्रोत र साधनको व्यवस्थापन

क) मानवीय स्रोत साधन पहिचान र परिचालन

- गा. वि. स स्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समिति
- वडामा बडा नागरिक मञ्चहरू
- गाविस स्तरीय सञ्जालहरू
- शिक्षक शिक्षिका, विद्यार्थी, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभावक संघ तथा जुनियर रेडक्रस र बाल क्लव
- गा. वि. स. भित्र रहेका सरकारी, गैर सरकारी संस्था, विकाससाग सम्बन्धी निकायहरूका प्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरू
- पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धि उत्प्रेरकहरू
- महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका
- सामाजिक परिचालकहरू
- सहकारी संस्थाहरू
- धार्मिक तथा सास्कृतिक समूह तथा ती समूहका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरू
- स्थानीय स्तरमा गठित समूहमा आवद्ध व्यक्तिहरू (आमा समूह, महिला समूह, बालक्लव, आदि)
- राजनैतिक दलका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरू
- नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, उप शाखा एवं त्यसका सदस्यहरू
- सुरक्षा निकाय,
- दातृ निकाय र त्यससंग आवद्ध ब्यक्ति तथा संस्थाहरू

- स्थानीय तहका दक्ष मानवीय स्रोतहरू जस्तै: सिकर्मी, डकर्मीहरू, सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी स्रोत व्यक्तिहरू
  - स्थानीय व्यवसायी, व्यापारीहरू तथा निर्माण व्यवसायी
  - नागरिक समाज
  - संचार गृह तथा पत्रकारहरू
  - सार्वजनिक यातायात कर्मचारी तथा चालकहरू
- ख) आर्थिक स्रोत साधन पहिचान र परिचालन

क्र. स.	निकायहरू	वार्षिक बजेट
१	गा.वि.स.को सरसफाइ कोष	
२	गा.वि.स को वार्षिक सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी कार्यक्रम	
३	समपुरक कोषहरू	
४	वन उपभोक्ता समिति	
५	वडाहरूवाट संकलन	
६	जरिवाना संकलन	
७	सहयोग (दान, चन्दा, पुरस्कार आदि)	
	जम्मा	

७. यसगाविसको विद्यमान चुनौती तथा अवसरहरू:

क) चुनौतीहरू

- भिवाससिसिको नियमित बैठक, कार्य योजनानुसार क्रियाकलाप संचालन, वार्षिक बजेटको वातावरण सृजना जस्ता गतिविधीमा निर्वाह गनुपर्ने भूमिका ।
- प्रत्येक घरधुरीमा भएको शौचालयको मर्मत सभार तथा स्तरोन्नती, नया निर्माण भएको घरधुरी तथा वसाइ सराइ घरधुरीमा शौचालयको सुनिश्चिता ।
- सस्थागत तथा सार्वजनिक स्थलहरूमा रहेका शौचालय र सरसफाइ तथा स्वच्छताको दीगोपना गर्दै अवस्थामा सुदृढीकरण ।
- सावुन पानीले हातधुने, घरायसी पानी शुद्धिकरणका विधी अपनाई पानी पिउने तथा ब्यक्तिगत सरसफाइ कायम राख्ने सन्दर्भमा ब्यक्तिगत तहमा चेतना अभिवृद्धि ।
- गाबिस तथा वडातहमा तयार भएको कार्य योजना तथा अनुगमन प्रणालीको कार्यान्वयन र प्रभावकारिता ।
- पूर्ण सरसफाइको अभियान प्रत्येक घरदैलो, विद्यालय र संघ सस्थाहरूको संलग्नता र परिवर्तनको लागि जिम्मेवारी लिने ।
- तोकिएको समयसीमा भित्रै वडा तथा गाविसलाई पूर्ण सरसफाइयुक्त क्षेत्र घोषणा ।

ख) अवसरहरू

- गाविसमा एक चरणको सरसफाइ अभियान सफल भै खुल्ला दिसामुक्त क्षेत्र घोषणा भएको र सरसफाइ तथा स्वच्छता अभियानले निरन्तरता पाएको ।
- गाविसस्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समिति र वडामा वडा नागरिक मञ्चले वडा सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समितिको रूपमा जिम्मेवारी वहन गर्न सक्ने अवस्था रहेको ।
- गाविसभित्र रहेको सम्पूर्ण निकायहरू खुल्ला दिसामुक्त अभियानमा सक्रिय रूपमा सहभागि भएकोले खुल्ला दिसामुक्तको दीगोपना र पूर्ण सरसफाइ तथा आनीवानी परिवर्तन सम्बन्धी जानकारी हासिल गरेको ।
- पूर्ण सरसफाइ तथा आनीवानी परिवर्तनको अभियानलाई संचालन गर्न सहयोगी निकाय र गाविसभित्र पनि मानवीय स्रोत तयार भै सकेको ।
- स्थानीय निकाय र स्थानीय समुदायको अगुवा र अपनत्व वहन गरेकोले अभियान लामो समयसम्म व्यक्तिगत तहसम्म पुग्ने ।
- गाविसभित्रका वासिन्दाहरूको सरसफाइ तथा स्वच्छताको सचेतनाको स्तर दिनप्रतिदिन बढ्दै गएको ।
- स्वयं राष्ट्रले पनि सरसफाइ तथा स्वच्छताको विषयवस्तुलाई आधारभूत सवालको रूपमा लिई मातहतको निकायलाई सक्रिय रूपमा जिम्मेवारी वहन गर्न निर्देशन दिएको ।
- गा.वि.स.मा विभिन्न किसिमका सामुदायिक संघ संस्थाहरू, आमा समुह, बाल क्लवहरू, महिला समुहहरू तथा जातीय संगठनहरू कार्यरत रहेकाले तिनीहरूलाई सरसफाइको क्षेत्रमा परिचालन गर्न सकिने ।

द. अनुगमन र मुल्यांकन:

गाविसमा पूर्ण सरसफाइको अभियान प्रभावकारी रूपले संचालन तथा सफल बनाउन जिल्ला तह, गाविस तह, वडा तह र स्थानीय समुदायहरूको तहबाट अनुगमन गरिने छ । गाउँ स्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समितिले आवश्यकतानुसार तहगत अनुगमन तथा मुल्यांकन समिति बनाउने छ । सो समितिले नियमित अनुगमन गर्ने छ । अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्नका लागि विधिहरू निर्धारण गरि ब्यक्तिगत, घरायसी तथा सस्थागत तहमा पूर्ण सरसफाइका सूचकहरू पुरा भए नभएको अनुगमन गर्ने छ । अनुगमनको लागि पूर्ण सरसफाइको सूचक तथा विस्तारीत सूचक सहित फारम तयार गरिने छ । अनुगमन तथा मुल्यांकन समितिले फारम भरि प्रतिवेदन तयार गर्ने छ । सोही प्रतिवेदनलाई आधारमानी आगामी दिनमा गरिने क्रियाकलापहरू निर्धारण गरिने छ ।

९. पूर्ण सरसफाइ पश्चातको क्रियाकलापहरू:

खुल्ला दिसामुक्त घोषणा पश्चात घोषणालाई दीगो बनाउने र पूर्ण सरसफाइ तथा आनीवानी परिवर्तनको अभियानलाई तीव्रता दिई पूर्ण सरसफाइयुक्त क्षेत्र बनाउनु हो । पूर्ण सरसफाइ तथा आनीवानी परिवर्तन क्षेत्र घोषणा पश्चात पनि सरसफाइ तथा स्वच्छताको अभियान सम्पन्न भएको हुँदैन । तसर्थ पूर्ण सरसफाइलाई दीगोपना र घोषणा गर्दा सूचकको रूपमा नभएको अन्य सरसफाइ तथा स्वच्छताको क्रियाकलापलाई समेट्दै वातावरण मैत्री सरसफाइ तथा स्वच्छता र अर्ध शहरमुखी विशेषताका सरसफाइ तथा स्वच्छताको अभियानलाई निरन्तरता दिनुपर्छ ।

यसको लागि शौचालयको स्तरीकरण तथा प्रयोगकर्ता मैत्री, भान्साको फोहोरबाट आफैले मल बनाउने, प्लाष्टिकलाई छुट्टै जम्मा गरी बिक्री वा निर्धारित स्थलमा जम्मा गर्ने, बैकल्पीक उर्जाको प्रयोग, फोहोर मैला व्यवस्थापन, खानेपानीको मुहान संरक्षण, पानीको गुणस्तर परिक्षण, पोखरीहरूको संरक्षण,

प्लाष्टिक भोला निषेध, स्यानिटरी ल्याण्डफिल्ड साइट, स्थानीयस्तरमै सरसफाइ सामाग्रीको व्यवस्थापन, ढलको व्यवस्था, नियमित बजेट र सस्थागत क्रियाकलाप आदि क्रियाकलापहरू अगाडि बढाइने छ ।

पूर्ण सरसफाइको लागि वडा / गाविस तहको कार्ययोजना

क्र. सं	क्रियाकलाप	मिति/ अवधि	जिम्मेबारी	
			मुख्य	सहयोगी
१	गाविस सचिवसंग भेटघाट गरि VWASHCC को बैठकको मिति निर्धारण गर्ने			
२	VWASHCC को बैठक खुला दिसा मुक्त घोषणा पछिको अवस्थामाथि छलफल			
३	गाविसका सबै घरधुरीहरूको सरसफाइ सम्बन्धी तथ्यांक संकलन			
४	गाविसस्तरीय पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धी कार्ययोजना निर्माण तथा जिम्मेबारी बाँडफाँड			
५	वडा नागरिक मंचको बैठक र वडा वास सि सि को जिम्मेबारी सम्बन्धी निर्णय गर्ने			
६	वडा नागरिक मंचलाई अभिमुखिकरण			
७	वडा वास सिसि/ वडा नागरिक मंचको नेतृत्वमा वडा कार्य योजना निर्माण			
८	वडा तहका पूर्ण सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी छलफल तथा अन्तरक्रिया			
९	प्रत्येक महिनाको एक पटक VWASHCC को बैठक			
१०	प्रत्येक महिनाको एक पटक WWASHCC र वडा नागरिक मंचको बैठक			
११	राजनीतिक दल र VWASHCC बीच छलफल र कार्यक्रममा सहयोग गर्ने वातावरण बनाउने			
१२	आमा समूह, वन समूह, स्थानीय ल्कवहरू, जातीगत तथा सांस्कृतिक संजालहरू संग छलफल तथा अन्तरक्रिया			
१३	विभिन्न माध्यमबाट प्रचार प्रसार तिव्र गर्ने कार्यक्रम निर्धारण गर्ने जस्तै ; सार्वजनिक सूचना टाँस्ने, प्रचार प्रसार बोर्ड राख्ने, माईकिङ गर्ने, विद्यालयस्तरीय - याली आयोजना गर्ने, स्थानीय एफ्. एम्.को परिचालन गर्ने आदि			
१४	प्रत्येक विद्यालयमा संस्थागत वास समिति गठन गर्ने (शिक्षक, विद्यार्थी र अभिभावक सम्मिलित) साथै विद्यालय र विद्यार्थीको घर सम्म को दुरीलाई ध्यानमा राखि कार्य योजना तयार गर्ने			
१५	विद्यालय ब्यवस्थापन समिति, अभिभावक, शिक्षक संघ र शिक्षिका, शिक्षक संग अन्तरक्रिया र अभिमुखिकरण तालिम			
१६	महिला सामुदायिक स्वस्थ स्वयंसेविका तथा नागरिक समाज संग अन्तरक्रिया			
१७	प्रत्येक विद्यालयमा विद्यालयस्तरीय बाल ल्कव गठन तथा परिचालन			
१८	विद्यालयस्तरीय बाल ल्कव संग अन्तरक्रिया			
१९	गाविसस्तरीय अनुगमन समिति गठन तथा आचारसंहिता निर्माण			
२०	वडास्तरीय अनुगमन समिति गठन तथा आचारसंहिता निर्माण			
२१	गाविसस्तरीय सम्पूर्ण कार्यालयहरूमा सरसफाइ सम्बन्धी प्रचार सामाग्री टाँस्ने			
२२	स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरूद्वारा घरदैलो कार्यक्रम महिनाको एक पटक			
२३	प्रत्येक महिनामा कम्तिमा एक पटक शिक्षक,विद्यार्थी र संचालक समिति द्वारा विद्यालय सेवा क्षेत्रमा घर दैलो कार्यक्रम			

२४	प्रत्येक महिना प्रत्येक वडाले पूर्ण सरसफाइको सूचक कुन कुन घरले पुरा गरे गरेनन् तथ्यांक अध्यावधिक गर्ने			
२५	प्रत्येक महिनामा संकलन गरेको तथ्यांक सार्वजनिक स्थल र गाविसमा टाँस्ने			
२६	प्रत्येक वडा र गाविसको पूर्ण सरसफाइको घोषणा गर्ने मिति उल्लेख गर्ने			
२७	सर्व प्रथम पूर्ण सरसफाइ क्षेत्र घोषणा गर्ने वडा तथा विद्यालयलाई सम्मान र कदर			
२८	सरसफाइ परिचयपत्र वितरण			
२९	पूर्ण सरसफाइ घोषणा पश्चातको बारेमा बैठक बस्ने			

पूर्ण सरसफाइ घोषणा प्रक्रिया

